

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

પ્રત્યક્ષિકા ૧૫૮૪૫ નર્ગીક

પુસ્તકોના નામ કૃતિગિઓના ગાયન રંગરૂ

ભાગ-૧૧૧૧૧

વિભાગ ૭ : ૨-૧૨

—: અસલ સંગીત :—

ફોનોગ્રાફ ગાયન

સંગ્રહ

ભાગ ૧ થી ૧૨ સાથે

કાગઝી મહમુદ એન્ડ મહમુદભાઈ

—: માટે :—

સંગ્રહ કરી પ્રગટ કરતાં

શા. યુનીલાલ મગનલાલ યુકસેલર

૬૦ રાણીતળાવ, મેઈનરોડ, સુરત.

બહોળા સુધારા વધારા સાથેની નાવ આવૃત્તિ.

સંવત ૧૯૮૬.] copy right by C. M. SHAH [સને ૧૯૩૦.

કૌમત દશ આના.

સુરત બરાનપુરી ભાગળ ભાણવાળી પોળમાં આવેલા મો અનાવિલ

અંધ પ્રોન્દીગ પ્રેસમાં બેલિન્દલ હાલાખાઈ નાચકે કામ્બુ.

નવલકથાના રશીયાઓ માટે પ્રગટ થયેલી નવિન બુકો.

પૈસાદારની પુત્રી પ્રેમની પ્રતીમા કે ઇજ્જતનું લીલામ. શીમંત પીતાની બહેણી છોકરીના પરાક્રમ. આ રૂપમાં અંધ બની મોહાયેલાઓ શું શું કરે છે. એ જાણવું હોય તો જરૂર વાંચો લગભગ ૨૨૫ પ્રશ્ન છતાં કી. રૂ. ૧-૪-૦

આકાશમાં આકસ્માત યાને પેરીસની પરી. અદ્ભુત રશબળી નવિન નવલકથા અમત્કારથી ભરપૂર ૧૭૫ પાના. કી. રૂ. ૦-૧૨-૦

રાજમહેલનું રમખાણ પ્રેમનું તોફાન કપડીનાં કાર-સ્થાન રાજમહેલની રંગ-લીલા છત્રકપટથી ભરપૂર વર્તી ૧૬૦ પાના. કી. રૂ. ૦-૧૨-૦

જાપાની જાદુગર ઉડતા મહેલની વાત નશાખની અલીદારી બતાવતી અસાધીતના જાદુમ્મ કાનજ જેવી અમત્કારી વાર્તા. કી. રૂ. ૦-૧૨-૦

આકાશમાં ઉડતો ઘોડો દેવી અમત્કારથી ભરપૂર જાદુમ્મ અને તત્ત્વજ્ઞાન ભરી વાર્તા-સાથે કળા કારીગરીની કરામત-અનેક પરાક્રમથી ભરપૂર એક વાર જરૂર વાંચો નવિન વાર્તા. કી. રૂ. ૦-૮-૦

સાત સુંદનો હાથી આ નવલકથામાં જાદુમ્મ અમત્કારના દીલ ધમધાવનારા હામો દેવિ શકની ના પ્રભાવો. વાગેરે અભયખીથી ભરપૂર છે. કી. રૂ. ૧-૮-૦

આ અને એ લીલાવ ખીજી બુકો માટે પુછો દરેક બુકની કીમત ઉપરાંત વી. પી. પોસ્ટ ખર્ચ વધુ સમજવું-મળવાનું ઠેકાણું:—

શાં. શુનીલાલ મગનલાલ બુકસેલર
રાષ્ટ્રીયતાવ મેષન રોડ—મુરત.

સંગીતનાં શાળીનામાં ૧૫૮૫

માન પામેલી

જન સમાજ માં

પ્રખ્યાત થયેલી

અસલ

સંગીત-

ફોનોગ્રાફ ગાયન

સંગ્રહ

ભાગ ૧ થી ૧૨ સાથે.

વીર—કુલ્થાલ.—રાગ,ગાઝલ—

અમારાં દેશને ઠોડી, અમે યાનાર પરદેશી;
હૃદયને મેળવી ગેશે, અમારો પ્યાર પરદેશી,
થયાં દુર્ભાગીયાં એવાં, તમની દેશની સેવા;
બરકશુ પારખા ધરમાં, બની બાચાર પરદેશી.
અમારી ધર્મ નીતિથી, અમારી સત્ય રીતિથી;
અમે રતકર્મથી ધર્મશુ હૃદયના દાર પરદેશી.
અમારા દેશ બંધુઓ અમારી જન્મ ભુમીમાં;
હવે હેલા પ્રજાઓ છે, અમે હૃદય પરદેશી.

ખલીરાજા.

મારી સમજની તું ક્યાં રમીઆવી રજની, સાચું બોલ, બોલ, બોલ,
 શાણી સેવર, તું શીકને આળ ચઢાવે, કેડો છોડ, છોડ, છોડ ?
 હમણાં માળા ગુંચા હતીને, હમણાં કેમ કરમાણી,
 પુરસેવો તને ક્યાં વળ્યો, તારી ભમ્બર ક્યાં ભીંજણી—સાચું.
 —કાળો ભમરો. શીર પર બેઠો, ઉરાડતાં ધમરાણી,
 લાપોટે બટ છુટી ગઇ—મારી ભમ્બર ત્યાં ભીંજણી—કેડો
 કરતુરી તારા અંગે મૂકે, કુસુમકળીના હારો,
 નયન રહ્યાં છે નાચી નવેલી મળાયો કાણુ છગારો—સાચું.
 —ચંદ્ર—સરોવર નહાવા ગઇથી, વાટે મળ્યો એક માળી,
 છાજ બરીને ગજરા આપ્યા, હું તો તમથા હારી—કેડો.
 રાજા જરાવન્તસિંહ —રાગ ભજન—

મારા ભવની ભાવટ ભાગીરે જોગીડા જુના—
 લગની તુજ નામની લાગીરે જોગીડા જુના—
 વચનો બેઠ બધાં બેઠુનાં, હૈયાં તુજવીણુ સુના—
 આ કામણુગારી નારીએ શું કામણુ મુંબને કીધું ?
 તન દબને મનકું લીધુરે—પણ દુઃખ વિયોગનું દીધું—
 નીચદીન સાથ રહું સમજુના.....મારા ભવની—
 મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—રાગ—ભજન—

રૂપે શું મન રાચોરે. કાયાનો રંગ કાચોરે ભગવાન બળે (૨)
 હાડ માંસને રૂધિર ભરેલું મઢયું ચામડે અંગ, (૨)
 મંદા દેહનો ગર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ.
 ભરૂંસો નહીં ચાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે, ભગવાન બળે—

ભરથરી-પીંગળા અને ભરથરીનો સંવાદ—

ધીક યુવા ધીક યુવને, ધીક કામ વિચારજ;

જેણે શુભાવી મને સત્વથી, ક્યાં નીચ વિચારજ,

—જેખરે ઉતારે રાજ ભરથરી.

ક્ષમા કરોરે રાજ રંક છું નારી-અજ્ઞાની જાતજ;

અન્ય વખત એવું નહીં કરું, લાગ્યા પાતને તાતજ—જેખરે.

કપડ રૂપીરે રાણી પીંગળા, એણું બોલે વચનજ;

રાજરે તજ્યું તુજ કારણે, જો વિચારીને મનજ;

—લિલા કેને મૈયા પીંગળા.

તુંરે ખાટી ને ખોટું રાજ છે, ખોટો સારો સંસારજ;

અલખ જગાવું વન એકલો, જ્યાં પામું હિંદારજ.—ભિક્ષા.

રહો તો રાજ રસોઇ કરું, જમતા જાઓ દવામીનાથજ;

ક્ષિરરે નીચજવું ક્ષણ એકમાં, જામીએ આપણ સાથજ.—જેખરે

મહીરે કરાવું રંગ મહેલમાં, રાખું ગુપ્ત અવાસજ;

જેખરે જાણે નહિ જમતમાં, સાધો—ભોગ રહી પાસજ—જેખરે.

મહેલરે તારાને રાણી છું કરું, કેવો ગુપ્ત અવાસજ;

ક્ષિરરે બોજન તારું રાણી છું કરું, નથી ભોમની આજજ—ભિક્ષા.

વાસી જંગલના જોગી અમે, નહીં ગ્રામમાં વાસજ;

વિપની વેલીથી અજાણ રહું, નહિ નારીનો પાસજ.—ભિક્ષા.

ભગવા ભેદ રાજ ભરથરી, કાવાનજ દીલ થાયજ;

માઇ-કહો-ન-મારા કંથજ, લામે દેહમાં લાયજ.—જેખરે.

વધુરે શું વડું રાણી પીંગળા, કરું અરે કેટલો ઉચ્ચારજ;

અધુ જેવોરે અધુ તજ્યો, માર્યો વચન નો મારજ,

હવેરે રાજને રાણી શું કરું ?

વાંઝરે વિધાતા મને જુલાવી, લખીયા લેખ ભલાટજ,
 આનુરે પ્રાયશ્ચિત હવે શું કરું, મારગ આપો પૃથ્વી માતજ-ભેખરે.
 ત્રણુશો નારીરે અન્ય આપની, માધવપતિ મહારાજજ;
 એકને કારણ એને તવ તજો, પાપી પીંગળાને કાજજ-ભેખરે.
 મોહ છોડી દે રાણી પીંગળા, પ્રીતે કર સતસંગજ;
 સચુરે નથી કોઇ કોઇનું, આ સંસાર પતંગજ.-બિક્ષા.
 દેતી હું તો બિક્ષા દે મુને, નહિ તો કર ગૃહ ત્યાગજ,
 મુરજ મારારે રોસે થશે, ચાલી જાય જમાતજ-બિક્ષા.

મહાવેતા કાલમ્બરી —:====:—

યષ પ્રેમવશ પાતાળીઆ, મારા મનના માલીક મળીયારે...(૨)
 પ્રીતે કરો મુખવાચ, સજનવા રાજ હૃદયના વાસી.
 પ્રેમદા પ્રીત જ્યોત પ્રકાશી, મારા મનના મનોરથ ફળીયારે...યષ.
 ભાગ્યવંત ક્યો ભગવતી મુજને, જીવત સદ્ગુણ થયું મારું
 કરો શ્રીહરિ શુભ તમારું, મારા મનના માલીક મળીયારે...યષ.
વીર કેશરી—રાગ—ગઝલ,—કબાલી—

થવાનું ના થવાનું કહે; નજીમી કાણ એવો છે;
 ન જણ્યું જાનકી નાથે; સંવારે શું થવાનું છે ?
 હતી શલ્યા રૂપે “અહલ્યા” જગતમાં વાત જાહેર છે;
 ન જણ્યું જાની ગૌતમે; સંવારે શું થવાનું છે ?
 હતા કૌરવ અને પાંડવ; જગતમાં મહાખળી ચોદા;
 ન જણ્યું હીન્મ જવાએ; સંવારે શું થવાનું છે ?
 રમ્યા જુગદું સદુ સાથે; વિભુતી સૌ ગયા હારી;
 ન જણ્યું ધર્મ જવાએ, સંવારે શું થવાનું છે ?

દહપત લગ્ન.

-રાગ-લગ્ન-

મોહન તારી મોરલી,
વૃજનારને વેરણુ થઈ !

(૨) હે.....હરી.

કામળ સુરે કાળજી કાઠું,
ચીતકુંચોયું વેરણુ થઈ-મો.
કામ તો હવે; કાંઈ ન સુજે-(૨)
સામળતા શત્રુ થઈ-(૨)
માતાપિતા તણી લાગુતજીને,
વૃદાવનમાં મધ-મોહન.

વૃજનારને વેરણુ થઈ, મોહન તારી મોરલી તારી મોરલી-(૨);
આવા આવા કારમાં કામળ (૨) શામળા સીધા થઈએ-મોહન.
દુઃખડાં કરો કુંગર ડોળ્યા. મા આપડી લ્યો પછીએ-મોહન.
“દહપત” વીંદનાં દેવને મળવા (૨) જોપીએ જોકુળ મધ-મોહન.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:≡≡≡:—

થું કહું કથની મારી રાજ, થું કહું કથની મહારી.
કું તો દૈવના ત્રાસે હારી રાજ.....થું કહું.
પરખી પારિજાતિક મેં અર્પણુ કીધું મન મહારં,
પતી તજી પરભોક સિધાવ્યા, કરી જીવતર મમ ખાઈ રાજ-થું કહું.
ચંદન કાષ્ટની ચિતા રચાવી, પતિ સહગમનની આશે,
શુન્ય દેહ મમ સ્વામી તણો પણ, હડી ગયો આકાશે રાજ-થું કહું.
અરણ્યું મેં સર્વસ સ્વામીને, પ્રેમની કરેની ધારી;
તજી જગત જંગળી સર્વ હું, પ્રીતે લણું ત્રીપુરારી-થું કહું.

ભરથરી— રાજ-મરશીયા—

હાય, કેમ આ સહેશે ઉઠેની રંડાપો, ધણી થઈ છે રાજજી માફ રાખો
બાણુ લક્ષ માળવાના છે સ્વામી, કામ કાઢીલા રૂપે ન ખામી,

ગૌર અંગે ભણુત શ્રી ભભીરે,—હાય, કેમ
એક બાણુ કૃષ્ણ તમારી રૂએ, ચંદ્રકળા ચોધાર નીર સુએ,

આપુ સુખે ન આજ કાઠ સુએ—હાય
મેહેમે મેહેમે વિલાપ છાયો છે, પવન શોકનો સખને વાયો છે;

કળકળતાં બાધઓ તે ભાધઓ છેરે—હાય
ખામે લટકી શ્રી ભગવી ઝોળી, આબ્યા વસ્ત્ર ક્યાં ગેર ઝભેળી

હાય હમકામાં પ્રગટાવી હોળીરે—હાય
નથી વિક્રમ ભાધની કંઈ આશા, કાંધાં કરમે એવારે તમાશા;

એણે ખીજાં જંગમ ક્યાંઈ વસાગારે—હાય
ધણી નોધારા અમને કરોમાં, આપું અણુધાર્યું પગતું ભરોમાં,

જોગી જીવતાં ચિત્તામાં ધરોમાં—હાય
વીર કેશરી —રાજ. ગજકે—

ખરા તે હોંદના સંતાન લડે જે હોંદને કાળે,
લડે જે હોંદને કાળે, મરે જે હોંદને કાળે.

દુબાનો દેશને દેખી, ચડે વારે કમંગેથી,
પ્રભુ કે બાદશાહોથી, જીતે જે હોંદને કાળે,

ન મોહે માયા મહોખ્યતમાં, ન લોમે માત્ર દોલતમાં,
જીવત જર પ્રાણ સૌ પળમાં, તને જે હોંદને કાળે.

યતોધર્મ સ્તતોજન્ય છે, કરો યાહોમ શો ભય છે;
અમર તે થાય છે નિશ્ચયે; મરે જે હોંદને કાળે,

મહારાજા ૬ (૬મરી) —:=====:

મંબરીએ મંનકું મોકુરે
મન ગમતા મહારાજ—
મારામનગમતામહારાજ
એ શું દીલકું અમમોકુરે
મન ગમતા મહારાજ—

(“શું આ પુષ્પ તમને બહુ ગમે છે?”)
સાથી { “મનનેતો ગમતું પણ મુખથી કેમમંગાય,
વાણુપ્રીછયેવીણુ પારખ્યે, ઘટેમાનમુનિરાય,
સાથી { “માએ માન ઘટે નહિ જેવું જ્યાં દોતાર
“મુએ સ્વીકારો પુષ્પ આ ધરોકર્ણ મોઝાર
અતિ દિહાર દીલ તમે જોધુરે.....મનગમતા

ઉદયભાષુ—

રાગ-સજન

મન માયાના કરનારારે, જરી જોને તપાસી તારી કાયા,
પુછી જોને તું પંડીત પુરાણારે, કાના અમર છે લેખ લખાણા;
કાચી છે કાયા આ, માટીની માયા, છે માટીના ખેલ બનાયા,
સાણા તો સમજી અલગ થયા, પણ બાલક બીચારા લપટાયા.
લાખોની પાંખો ગઈ છે પીંખાઈ, જેણે મૂછપર લીંચુ ઠરાવા;
કાળના કોંવાડેથી કાણુ બચ્યું છે, બધે રંક કે હોય મહારાયા,
સંધ્યાના જેવા રંગ સોનેરી, વંખાને લાડ લડાયા;
જોજનને તન ધન તેવા સમજવાં, પાણીમાંના પડછાયા.

લીલાવતી

અરજ સાંજોને સરકાર મુજને મંકતી નથી ધરનાર [એ ટક].
 અગીયાર વાગે હંધમાંથી હડી, તરત તડકે જાય;
 હાતજી ક્યાં વિના મોગરીને મુળા. ખોળામાં લઇને ખાય-ખ.
 વાંકું ચુકું બોલી વડવું ને રડવું, કુચ્છડ રાંડને રાજ,
 ધરમાંથી જાળ ધી ચોરી ખાવાની, ખોટી પડી છે ખોજ,-ખ.
 પાડા પડેશને ડોસી ડોસાથી, લડી ચુકી લાખવાર,
 પોતાના જાળકને નિત્ય બજુડે, મારે મને પણ માર.-ખ.
 રાખના ઢગલામાં ફેરા પડ્યા જેવું, રાંડના મોઢાવું રૂપ,
 ભુત ભડકામણી મારે કુભારજી ભડકી મરં છું રે ભૂપ.-ખ.
 સુગરીના માળા સરખું છે માથું, વેત વેત લાંબા વાળ.
 ખણતાં જીવેના ટોકળા ખેરવે, પરસેવાની પડનાળ.-ખ.
 હોળી-દીવાળીએ ન્હાવાનો નેમ છે, વડી ચતુર છે વહુ,
 અંજે ઝોધરાળાને લુગડામાં લીખો, મારવાડ કેરી મઉ.-ખ.

વીણાવેદી—

કાયા કાચો કુંભ છે, જીવ મુસાફર પાસ,
 તારો ત્યાં લગી જાણજે, જ્યાં લગી શ્વાસોશ્વાસ,
 સદા સંસારમાં મુખ દુઃખ-સરખે સરખાં માતી લઇયે,
 રાખે જેવી રીતે રાખા, રંજે તેવી રીતે રહીએ —સદા.

સાખી { પીપળ પાન ખરંતા હસતી કુંપળીમાં
 { મુજ વીતી તુજ વીતશે, ધીરી આપુડીમાં.

દશાના ઢંગ રેતુના રંગ જેવા રૂપી લઇએ—સદા.

સાખી { કદી મેહલો ને માળીઆ, કામળ છપ્પર પાટ;
 { કેઇ દીન એવો આવશે, ભુખ્યે ન મળશે ભાત —સદા.

મહાશ્વેતા કાકમ્બરી —રાગ- ભજન—

રામ ભજ તું પ્રાણીયા,
તારા ભવની ભાવટ માંગશે (૨)
("બોલો રામ-સીતારામ")
પંખીડા જે તું વિચારી-
કમ તારા લે સંભાળી,
વાસના નહારી.....તુને
રૌવરૌષ મર્કે નાખશે-રામ
મૂઠ તેં મતિ વિસારી,
મતિ તેવી ગતિ તારી,
ઉડને સંભાળી તારી-
કાયા કંચનની બશે-રામ.

અરુણોદય

—:=====:

તમે જે જે ન વાયદા વીતાવજે,
પીયુ પહેલી પેસેં જરમાં આવજે;
હાર તોરાથી સ્વાગત શોભાવજેર—પીયુ.
શિક્કની કીનાર કાઈ વાયલ આછેરાં,
કાષક નવા નાટકના અચ્છા ઓપેરા.
થોડા હેડ-ખીલ હેર ઓઘલનાં લાવજેર—પીયુ
એક હારમોન્યમ પેરીસનું ભાવજેર,
આવવાનો તાર મને આગળથી આપજેર.
તમે સામા સ્ટેજન પર સીધાવજે—પીયુ

અલીશાન

વશ હીધા તેં વીર મારો, જે ગુણીયલ ને મહું સારો,
 નથી વાંક જરા કાંઈ મારો નણુહલ તમ વીર ઠમારો;
 રંગ મહેલમાં હતી એકલી આતી અડપલું કરી ગયા,
 ચુબન કરી, બરી અંક મીલાવી, મેહન મનડું હરી ગયા—નથી.
 -વંસંત-જોખન પુલવાડીમાં જુલો પડી ગયો બમરો,
 લાલચે આપી તેં લલચાવ્યો, બધું ડાહ્યો ડમરો—વશ.
 શરમાળે મને સાન કરીને કંચુકીની ક્યા છાડી,
 હૃદય-ધરાપર થન થન નાચ્યા, લાજ શરમ સો તોડી—નથી.
 -વદન ચન્દ્ર છાંતી-રતી લગલે ભૂકી કામણુગારી,
 બધુંમારો સરળ હૃદયનો ક્યા અજબ છે તારી—વશ.

વિહાવેલી—

અરે આ શું માનવતો અભિમાન પલકમાં ટળી જશેર,
 ખરે જેમ પીપળા ઉપર પાન-પલકમાં ખરી જશેર.
 પલકમાં ખરી જશેર-માટીમાં મળી જશેર—અરે
 ધડી જીવતરમાં ધડી એક સુખની ના.....રે નથી;
 મૂઠ મમતમાં તોયે મરતા આ અ.....રે મથી.
 પામર નર નાદાન.....અરે શું

સાખી { “કાયા કલેવર કારમું, છે ગંદકીનો ધાડવો;”
 { “સમજુ જને સમજુ જઈ, અભિમાનને વણસાડવો.”

સાખી { “અભિમાન હજીવરને નહિ. દુધ પાછને પેલાડવો.”
 { “શવજી સરખા રાજવીએ, લીધા નથી કંઈ લાડવો.”

માલતી-માધવ.

—:≡≡≡:—

નાનકડી નાચુક નાર બહુ નાનકડી, બહુ નાનકડી
મારા લાલની છું બાડકડી (૨) છું બાડકડી (૩)
આખ તણે મટકે પટકું છું લાલને—
નાની શુ સગળે વહાલાના વહાલને
(હું તો બહુએ સમજું છું)

જાણીભોળા ભરથાર, તું બહુ માથે ચડી(૩)નાનકડી.

જિવમંગળ હિરેં મુરદાસ. રાગ-ભજન.

આ તારાં વચનો સારાં, સ્નેહે સાંભળતાં
જ્ઞાન્તિ પામ્યું મન મારું રે આજે—આ.
જગની જંજળમાંથી આળતો બચાવ્યોજી,
ધન્ય ગુરૂ ચીન્તામણી, ધારું રે આજે!
—ભક્તિ ભગવાન કરી કરતાં હમેશાંજી.
મવાનું ત્વરાએ ચુલ તારું રે જાણી—આ તારાં,

લીર ફેરી

—:≡≡≡:—

આપ પાપડવાડીમાં પધારજો દહેરીલાલ,
મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારની દુકાન છે.
રંગરંગીથી ચાલ મારી પાડોશમાં તુલસી ક્યારાનું નિશાન છે ?
છળમાં! તુલસીના ઝાડનું નિશાન છે—દહેરીલાલ.
અખંડ અને અભંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો.
હડતાવાળાનું તોફાન છે, જ્યાં હડતાવાળાનું તોફાન છે—દહેરીલાલ.
જોખમ ભરેલું કામ પુરી પંચાત છે, ધાસ્તી છે! આજ તમા
જન છે, મારા આપ ધાસ્તી છે—દહેરીલાલ.

સંગીત લીલાવતી

લાજ છોડી છેક તેં છેકેસ છોકરા બાપની તેં આમરના કંકરા કર્યા
આવી છે દીવાળી હોળી દપ્પામાં બળે, જઈ છું. વહુને

તેડવા પણ દાડો સૌ વળે. લા.

સે-સાસરામાં જલ્લે છે જમાઈને સહુ, માટે નહિ મોકલે વેવાઈ તો વહુ. લા.

સ-કરવાને વીવેક લોક લાજથી જવું.....

જે-ગાડી લાગ્યો ખોટી ક્યાં સુધી થયું.

[અલ્પમંગળા હિંદી સુરદાસ —રાગ-ભજન—

દાસ પરે દયા લાવોરે, દયાળુ દેવા, દાસ પરે, દયા લાવો-ટક.

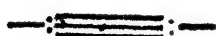
સંસાર સંબંધ ત્રોડી જીવ આપ ચરણે જોડી,

હુંતો બની બેઠો, આવો આવોરે—દયાળુ.

આખો વિના સંકટ આવું, ખાડામાં જોયા ખાઈ,

વારે-અવિનાશી આવો આવોરે—દયાળુ.

અલીરાજ

આનંદ મંગળ માઓ પરજાવી લેશું લ્હાવો,

મારી વેવણ રસીલી જોડી શોભશે ?

નિરખી કન્યા કહેશે, મુખ જોઈ તાડી રહેશે-મારી.

વાહ ઠીક મળ્યું છે ટાણું, એક લુલુ ને બીજું કાણું;

મળી વેવાઈને વેવાણું ફેરા ફેરવોને ઝટ-આનંદ

ફેડાકિયા તમે જોશે, હોળીને દહાડે રોશે;

કેવી-જન જોડી હું આવું, દુનિયામાં ઠંઠો વાળશે-આનંદ.

તાડાકિયા હું તમને, અતિ ઉમેદ મનમાં અમને,

વાળાં વગડાવું જો જો, ફેરશુરામનો દાડો-આનંદ.

(મુંબઈની ઇમીટેશન શેઠાણી!) રાગ-મઝન—

તમે મુંબઈ વિષે આવ્યા, નિહાળી સર્વ ફરખાયા

છતાં સાહેબ જો મહારા! જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

અહા! મુંબઈની અલખેલી! હોલી કંઈક મુધરેલી,

બટકતી લાજને મેલી, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

ફરે છે કંઈ ઉધરાણી, બખે નામુ નયનતાણી

છતાં કહેવાય “શેઠાણી” જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

પતિ પરદેશમાં આવે, પ્રિયાને પાશ તોડાવે;

પછી વહુ પાંખ ફરડાવે, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

સ્વદેશે કામ સૌ કરતી, ખુશીથી ખાંડતી દળતી;

હવે રામા વિના રડતી જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

ધરે સસરો અને સાસુ ખરચ વિશુ ખેરવે આંસુ

જમે વહુ મિઠ ફરમાસુ જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

કુવેચી ખેંચતી પાણી નણુંદની સાચવે લાણી

હવે થઈ રાયતી રાણી જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

ધણી મુંબઈ તણી નારી બનાવે ઠાઠ બસ બારી

બહે વર થાય લીખારી, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

અને મુંબઈની શેઠાણી કરે પંડસા તણું પાણી

રજે વર ટાંડીઆ તાંચી જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

પતિ શીતેર લાવે છે, સકળ પત્ની હડાવે છે,

છતાં કેજું કરાવે છે, જુઓ મુંબઈની શેઠાણી!

વસાવે નવનવી સાડી, કુલેલી ફેન્સી ચોળી;

ખરીદે બુટની જોડી, જુઓ મુંબઈની શોહાણી ?
સુવાસિત તેલને અતર, રમાભો રાખતી સતર,

ગણે છે કોણ ત્વાં ગણતર ! જુઓ મુંબઈની શોહાણી ?
કપાટો કે ત્રીજોરી ના-છતાં દસબાર ચાવીના;

રૂપાના રાખતી ઝુલા, જુઓ મુંબઈની શોહાણી ?
જશે નાટક તમાસામાં અમર સરકસ-સીનેમામાં;

ગણે મ્હોટાઇ ભપકામાં જુઓ મુંબઈની શોહાણી ?
સદા-નરવી રહે નાડી, જતાં કંઈ જોઇશે ગાડી;

જશે લટકો કરી લાડી, જુવો મુંબઈની શોહાણી ?
કરે ધરકામ સૌ ઘાટી—પદ્મણી પાલવે જાતી;

અહા ? હાંસે હુવા ખાતી, જુઓ મુંબઈની શોહાણી ?
નથી નારી સકળ એવી, સતી કંઈ છે સીતા જેવી;

દયા સૈભાગ્યની દેવી અસલ છે એજ શોહાણી ?
નકલ કરનાર શોહાણી ? મુણી ના કોપશો વાણી;

હશે પરમાર્થિ ને શાણી, ખરી મુંબઈની શોહાણી ?
અપંગો પર દયા આણી, દુઃખીના દર્દને જાણી;

મદદ દેતાં ન અમઠાણી ! અહાહા ! એજ શોહાણી ?
સ્થિતિ સ્વામી તણી જાણી; વીના “ઘાટી” ન ગભરાણી;

શિયલંતી વિનયવાળી, ગુણી ગૃહરાજ્યની રાણી ?

(“શ. અણ્ણિકાન્ત” ની કાવ્યમાળ્યમાંથી)

કંઠવધ.

—:—:—:—

કાલુડા તારી કામણ કરનારી, વજ્રમાં વાંસલડી વાગી.
મીઠી ને વળી મોહક, મન વશ કરનારી—વજ્રમાં.
મન વશ કરનારી, સ્વર સુણતાં બાજે સુખકારી;
હું શ્રેષ્ઠી, (૨) તમ વિષુ થઈ છું ગિરધારી—વજ્રમાં.
લિખ્ત પીતામહ.

—:—:—:—

જખમના દરદો જખમી જાણેરે, વિષુ-જખમી શું જાણે.
મરદન દા તો મરદ વખાણે, કાપર શું જાણે.
ઓ બાઈજી.....કાપર શું જાણે;
આમ્ર સ્વાદમાં કોઠીલ માણે મૈના દાઢમ દાણે,
હરખી હરખી હુંસ કમળના કામળ તંતુ તાણેરે;
બગલા શું જાણે.....ઓ બાઈજી.....જ.
પતિ-પત્ની માણે રતીરક્ષમાં કામદેવને બાણે,
શું સમજે તે જોગી જન્મનાં, જે જગ મીથ્યા જાણેરે;
જાણે તે જાણે.....ઓ બાઈજી.....જ.

વૈરાટપર્વ

રાગ-ભજન.

કાયા માયા કોઈકી નાહી બાઈ, સત્ય કહેતેહંય અપની અપની.
સત્ય જુગમે હરિશ્ચંદ્ર બયે રાજ, સત્યકી સત્ય કહી,
એક સત્ય કે કારને હિને કાયા—એચ દહી ?
ત્રેતામે રાવણુ બયે રાજ કંચન કોડ સહી,
એક લક્ષ પુત્ર, સવા લખ ચાલી, વાઠા લકડી નાહી મીલી ?
પ્રાન વાયુ જખ હિડ ગયા તનસે, માયાબી મીટ ગઈ,
ઇસ દુનીયામે નોહી નર જુલા. જીસને કાયા અપની કહી.

બળીરામ.

છોને કહેતા જોલી, રંગીલા મને છોને કહેતા જોલી,
હું તો જોબનમાં લેલી બનેલી—રંગીલા મને.
બાગબગીચાની સહેલ બહુ સુંદર, બાજુ થું ધરમાં જોધી,
બદામી હલવાને ધારી જલેબી. તાજ તાજ ખાઈ પહેલી—રંગીલા.
સાટીનની સાડીએ કસમી ભરેલી કાર, રપાને નહિ કાપએ દોડેલી;
પોલકાને ચોગાઓનો પાર નહિ મારે, બટકેથી હુંડી લાવેલી—રંગીલા.
નવસેરા હાર સાચા મોતીના સુંદર, બંગડીએ માણે મહેરી;
લુખણાને કુમળાં બાડવાક પહેરતી. વિધા હું પાકી ભણેલી—રંગીલા.

સુમંતુકુમારી

સોહામણી સ્વર્ગનાં વાટ, એક દીન શોહાવળે હોરાજ,
રમિલા અમરાપુરીના ધાટ, એક દીન શોહાવળે હોરાજ.
મૃત્યુ હોલનાં મનુષ્ય ક્યાં-ક્યાં અમરાપુરી ધાટ,
અલકીત-કહે એ કેમ બને, વસમી વીકટ એ વાટ.
મુગટમણી તમે રજસદનના, પારીજાતક તમે નંદનવનના;
રાજવંશી દેવાંશી રસીકવર, પ્રિતજ્યોત પ્રકટાતી પરસ્પર.
મેળવવા અંતરમાં અતર, સ્વર્ગ અમારું સોહાવળે હોરાજ.

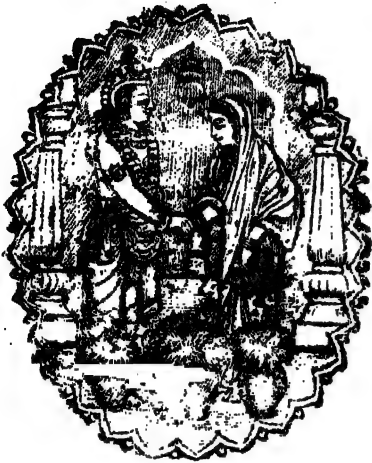
રાજ્ય સંભાળ.

—રાગ-ભાજન-હિતદી.—

રાજ્ય તોરા હું મરીઆ પર, જોલે ઝીણા મોર.
મોર જો જોલે પપૈયા જોલે, કોયલ કરેરે કલશોર (૨)—રાજ્ય.
માઝમ રાત વીજલદી ચમકે. જાંઘ ધટા સી ધનધોર (૩)—રાજ્ય.
જાળી { કોકિલ કલરવ તું કરી, બળતીને નવ બાળ.
હું સુતી પિયુ વિરહમાં, હોડે હોડે જાળ.
બાહ “મીરાં” કહે પ્રજા મીરધરનામર, તું મારા ચિત્તાનો ચોર—રાજ્ય.

અજનામૃત.

—રાગ. લજન મીરાંબાઈકૃત—

બલીહારી રસીયા ગીરધારી,
 સુંદર સ્થામ હો તજી અમને.
 મથુરાના વાસી. આવા ન બનીયેજ,
 વાંસબડી વાગે એકવા બાણુકારા વાગેને.
 વૃજ વાટ લાગે ખારી-સુંદર
 જમુનાને કડો વહાલા. ખાવાને દોડેને,
 અકળાવી દે છે મુને ખારી.
 વૃંદાવનકેરી શોભા, તમવીજી અમનેતો
 નવ લાગે હવે સારી-સુંદર
 ગોવરધન તોળ્યો વહાલા ટચલી
 આંગળીયેને, અમપર દોળ્યો ગીરધારી

મીરાંબાઈ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ, શુદ્ધ પ્રભુ લેજો માહરી-સુંદર
 અરુણોદય.

—: આખાદીનો ઉપાય :—

ચાહો ને ભારતના સંતાન, જનતમાં ભારત આખાદી
—તમે અંગે ધરો ખાદી.
 દેશ ઉદયની તજો નિરાશા, હવે જનો આશાવાદી,
 વિદેશીના તમે મોહ તજ્યાં નહી, કરી દેશની ખરખાદી,
 ક્ષાંક કાળા દુર કરો એ, પાવન કર પહેરો ખાદી-ચાહો.
 “આ દેશ ભારત વધે છે, જ્યાં પ્રથમ અરુણોદય થયો,”
 “અસ્તાચ્ચો તમ ભાગ્યનો. ભાગ્ય અરે આજે ગયો.”
 “પ્રાચીનકથા મંદીર તમારું, તેજ હીજી દેખાય છે,”
 “કારણ વમારી સંપતિ, પરદેશમાં વહી જાય છે.”
 લોકમાન્યના નિરવનની, કંઈ ધરો ઉરમાં યાદી, -તમે અંગે.

એકજ છુલ.

—:=====:

મને બોળાને ભરમાવીરે મા કેમ કહું ?
 અણસમજુને ફેસલાવીરે મા કેમ કહું ?
 મારી પાસે પાસે આવે, છાની વાતો સંભળાવે,
 મારું દીલ લલચાવે, પેલો ગરજી !
 પ્યારી કહીને બોલાવે, એની પાસે કેમ ફાવે,
 એ તો સંભાળે ન એકે, મારી અમરજી;
 છાતીમાં—તો અરરરરર અરરરરરર થાયરે. મા કેમ કહું—મને
 એના મોઢાંયાં મીઠાસ એ તો જાણે નાગપાસ,
 પછી હોય કે ન હોય મારી મરજી;
 કરે પરાણે એ પ્રાત, એતે કયાની હશે રીત ?
 થઈ મેશે ધરાય મારો વરજી ?

પૃથ્વી પુત્ર

—:=====:

માળ મોતીડાની મોઢી મંગાવજો,
 કંથ કોડીલા કંઠે પહેરાવજો.
 ચોળા કુંસુળી રંજે રંગાવજો.—માળ.
 સાડી સુંદર શરીરે સોઢાવજો.
 હાંશીલા હીરાની બંગડી બનાવજો.
 કામળ કર કુંદન ને કંકણે દીપાવજો,
 હાર હીરા માણેકે મઢાવજો.—માળ.
 નીત્ય મીઠ બોલનીયાં બાવે બમાડજો,
 આછાં આછાં ફુલડાંની વેણી ગુંથાવજો.
 સદન વીજળાની બ્યેતે સોઢાવજો,
 મીઠા બેબનનાં જાંબુ ખવરાવજો.—માળ.

રાજા જશવન્તસિંહ —રાગ. કંવાલી—

અમર આત્મા અમારો છે. મરણ દરકાર શા માટે !
મરી જશે જે જન્મીને, જીવન દરકાર શા માટે !
જગતમાં પ્રાણી કે મરતા-મરીને-જન્મતાં પાછાં,
જ્યાં ઘટભાળમાં ફરતાં, પછી તકરાર શા માટે !
ચૂક્યો જે લક્ષ જીવનનું ગયો તે જીંદગી હારી.
જીવ્યો તે ના જીવ્યો જગમાં, જીવત ને ભાર શા માટે.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:===:

માલીકના બાળક સૌ માલીક સૌના શ્રી જગનાથ (૨)
કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના સૌ બાળ એને હાથ-
ઋણાતુંબંધે આવી મળતું, બાળ્યું નવ કાષ્ઠનાથી ખળતું
જગત માત્ર તેને અધીન છે. અનાથના જે નાથ
નહિ પોંડ આ પોતા તણે, પોતાનું કંઈ ના જાણતું
સૌએ શુભાશુભ કર્મને પોતા તણુંજ પ્રમાણતું-જગત.

છત્રવિજય —:===:

આશીષ બાપુ આપો, અહીંઆથી વંજો માપો
મારા રાજા ચાલાકી આતું નામ છે—
તાલ કેવો કાધો ? ભગલા દગો તેં દીધો;
આ સિંહ તણે ચાલાકીથી શીકાર પગલી લીધો.—મારાં
ભોગ લાગ્યા મારા મેં ભગલાને ધરમાં લાલ્યો.
ગોટાળે ગંભીર કર્યો, ને બુલબુલ આ લખ ચાલ્યો.
(વાહુરે મારા બહાલા-લટકાળા લહેરી લાલા)
કેશર શીલ કરો છો ચાળા ? તમને લખ જાવ મોટરવાળા—મારાં

બિલતો કાગળ

—:=====:

રંગી, આ દુન્યા. નારંગીએ, રંગી, તે રંગી ભેરંગી, દુન્યા દારંગી...રંગી
સાગર પાણી સીતળમાં, વડવાનળ તેના તળમાં, આગને પાણી બન્યા સંગી
આ આજે અંગી મનાતાં, કાલે ભુજંગી થાતાં

કાણુ ભુજંગી...કાણુ અંગી...રંગી...

વાયુ જે દીપક દારે, આગને જોજ વધારે;

પ્રભુની પ્રભુતા દારંગી...રંગી આ દુનીઆ.

બોડાલો.

—કુબીર ભજન—

તારી ધારે ગાડી હાકારે, મેરામણુ ગાડીવાળા,
તારી મજરે ગાડી હાકારે, મેરામણુ ગાડીવાળા;
ઘોડા છુટ્યા ચાનશે, પીછે પડી પોકાર,
દશ દરવાજા અંદ હુવા, તોખી નીકળ મયા અસ્વાર-તારીં
ગંગા કીનારે ધર કરી, અને નહાવો નીરમળ નિર,
આપ્પા વિના શું પામીએ, તે કહી ગયા દાસ. કુબીર-તારીં
અરજોદય. —રાગ-ગઝલ-કંવાલી.

ઝાલા કહું વહેવારની, જે વાત આ અમૂલ છે,
અબીમાનથી ન સાંજો તે આ તમારી બૂલ છે!
મન માન્યું મળતું નથી, કાંઈને બધુય સંસારમાં,
ખામીમાં ખામી જોળવી, એ તો તમારી બૂલ છે.
કાળા છીએ રંગે અમે પણ, કાળજાં-કાળા નથી,
તેનાય દીમત ના કરો તો, આ તમારી બૂલ છે.
છોડી અમે શ્રી રામને, જપીએ તમારા નામને,
તોએ ન રાખો નેડો, તો જીવતર અમારું ધુળ છે.
મીઠા અમી આપો નહીં, તો આહુ—એ શા કામનો,
આ' પાછ બાળો કાળજાં, એ તો તમારી બૂલ છે.

અહુલ્યાખાઈ.

મને એવો પરણ્યો ભાવે, બોલ્યું સાંજે લાગ લાગવે,
નોકર થઇને નમતો આવે. લાજે પાય, પાય, પાય,
મનગમતાં વચ્ચો લાવે, હીરા મોતીકા મંગાવે.

પ્રેમે પ્રીતિરસ પીવડાવે ચિતડું ચાય, ચાય, ચાય,
મીઠી બસીહું-એ મણ્ડીપર, મધુર નાદપર ડાલે,
નયન ધસારે થનથન નાચે ખમા, ખમા, હાહી બોલે,

નમતો જાય, જાય, જાય,

{ બહે મેઘ એ હોય શ્યામ હું-વીજળી થોડી થોડી,
કામળુગારો કૃષ્ણ, ગણ્ધીને, ખતું રાધીકા ગારી-જોડી-
જાગતી થાય, થાય, ચાય,

{ ઘોળે દિવસે રાત હહું તો. “હાજી હા” જે કરતો.
બની દીવાનો રૂપ રંગમાં પાછળ પાછળ ફરતો.
“હંક-હોવે” ધણી તો નેવો જોઇએ લાજે પાય, પાય, પાય,

વિર કુશાલ

—રાગ-ગાંડવ—

સમય જે હોય સારો તો, સડળ સંસાર સારો છે,
સમય સારો સિધાબ્યો ત્વાં, નહીં સંસાર તારો છે.
સમય પર જે મહારાજ, સમય પર તે ધરે ભગવા,
સમય પર ખાય તે ધક્કા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.
ચડે વાદળ ચડે બરતી, ચડે જોખન વધે લક્ષ્મી,
ધડીમાં તે પડી જતાં. સમયનો રંગ ન્યારો છે.
સમય સારે ન સાઈ જે, કહે તે સહુ ગમારો છે,
અભાગી ખાય તે ખતા, સમયનો રંગ ન્યારો છે.

સુહૃન્ધ્યા સાવિત્રી—(યમ સાવિત્રી સંવાદ)

સા માટે શ્રમ કરે, સતિતુલ્ય પતિભક્તિ સાચી (૨) હવે પુત્રી વળ તું પાછી (૨)
 સાવિત્રી—સન્નન કેશ સાથમાં, મેં કમ ભરીયાં સાત,
 મિત્ર ભાવે સુણને હવે, આ દીન વનીતાની વાત.
 ધર્મ જે વેદ પુરાણે બણીયો, મુખ્ય ધર્મ બૃહસ્પતિશ્રમ ગણીયો,
 કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તી રાચી (૨) વળું મહારાજ કયમ પાછી (૨)
 યમ—સુણી વિવેક ભરી મુઠ્ઠ વાણી, યથો પ્રસન્ન અતિ મન સાણી,
 સત્યવાનના છવિત વિનાં, કાંઈ-ઈચ્છીત વર યાચી, (૨) હવે—
 સાવિત્રી—મહારાજ ! (મારાં અંધ સાધુ સુધર દેખતાં થાય.)
 યમ—તથાસ્તુ ! ભાગ્યવતી તું અતિદુરઆવી. થાય કોથી મિથ્યા નવ સાચી—શાં
 સાવિત્રી—પતિ સમીપ મમ નહી જરી જ્યાં જાયે મમ નાથ,
 તપવ્રત આપકૃપા વડે ત્યાં આજુ તમ સાથ, સંગત શન્નન તણી નથી સોંધી—
 મૈત્રી સંતપ્તરૂપની મોંધી, કૃપાનાથ મય પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તિરાચી (૨) વળુ
 યમ—અર્થ યુક્ત સંભાષણ તારું બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારું,
 સત્યવાનના છવીત વીના, કાંઈ-ઈચ્છીત વર યાચી—હવે.
 સાવિત્રી—મહારાજ (મહારાજુદ્ધિશાળીસસરાજને પાછું રાજ્યપ્રાપ્તથાય)
 યમ—તથાસ્તુ ! ઉત્તમ વર જે આપ્યાં ભાવે હજી પ્રેમદા પુંઠળ આવે—શાં
 સાવિત્રી—સુપાત્ર જન કરતાં કહી, સુપાત્રોનું સનમાન,
 સાધુ, તો ફરમન તણું, પણ સાધે કલ્યાણ.
 કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વળું,
 યમ—સિતળ વચન સુધાસમ તારા, તૃપા તૃપાતુરની હરનારાં,
 સત્યવાનના છવીત વિના, કાંઈ-ઈચ્છીત વર યાચી—હવે.
 સાવિત્રી—મહારાજ ! (મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધિ કરનાર મારે
 સો બાઈ થાય.)

યમ—તથાસ્તુ. સાસરીયાહું માન વધાર્યું, પીયરતણું પણ કાજ સુધાર્યું—શાં
 સાવિત્રી—પર ફુઝે ફુખીયા બને, ફુઝદ હૃદય વિશ્રામ,
સરસો ભારે સંતનો, કરવાનું શુભ કામ.

ફવજન માંહી વિવાસ નવ લાવે, સજ્જન ધર પુછતું સૌ આવે,
 દુપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વહું.
 યમ-મધુરાં નવીન વચન સંભળાવ્યા, અતિશય તે મારે મન લાગ્યાં.
 સત્યવાનનાં જીવીત વીનાં. કાંઈ-ઈચ્છીત વર યાચી. (૨) હવે.
 સાવિત્રી-મહારાજ ! (મને મારા ફવામીથી આરસ સો પુત્ર થાય.)
 યમ-તથાસ્તુ ! ધટે ના થાકું અતિ, વર લોભી, તજ પુઠ હવે
 ન અહીં થોભી, શાં

સાવિત્રી-સ્વધર્મ જાણે સાધુને, જે શુદ્ધ નવ લગાર,
 સાંપ્રત જીત ભવિષ્યની, ગતિ તણાં આધાર.
 સજ્જન કરે ન આશા આવી, બોલ્યું અબોલ્યું ન કરે કદાપી.
 દુપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વહું.
 યમ-અમુલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાધે તુજમા લક્ષિ મારી,
 લગવતી હલ્લું ઉત્તમ અનુપમ, ઈચ્છીત વર યાચી (૨) હવે.
 સાવિત્રી-પુત્ર તણું મુજને દીધું, પ્રજા આપે વરદાન,
 જીવત દાન દઈ જીવનને, સત્ય કરે ભગવાન.....!!!

મુદ્રા પ્રતાપ.

—:≡≡≡:—

બહુ ધીરજના ફળ મીઠાં બેન, ધીરજના ફળ મીઠાં છે;
 કહે ઝડપ વિષુ ફળ ક્યાં દીઠાં બેન ઝડપ વિષુ ફળ ક્યાં દીઠાં છે.
 તરવર તહાં તરવરની છાયા. કંથ તહાં કામનિની કાયા;
 જન બહુ મથન કરીને થાકે, ઉતાવળે આંખા નવ પાકે.

મન કરીએ ન અજાણાં.....બેન-ધીરજ.

માલતી માંવવ.

—:≡≡≡:—

લ્યો સુંદરી સુમનની માળા, જઈ કહેજે પ્રણામ હમારા,
 માળા નહિ પણ વરમાળા, સુંદર વર એ...શરમાળા.
 મુખ દર્શનથી મન ચોરી (૨) ચિત્ત હરી ગમ બાળ ચક્રોરી,
 તમે કિશોર એ નવલ કિશોરી, મટકે મોજાં મટકાળા...લ્યો.

શ્રી લોભલગત કૃત.

—આખખો. રાગ ભજન—

મુરખે નાર કુભારજી આણી, એનું ધર ધ્યું ધુળપાણી-ટેક.
 પાંચ મળની લાપસી ભરડી મળુની ભુંજી બાણી;
 ઘીનાં ધાડવા ટોળી નાખ્યાં, દુધમાં નાખ્યું પાણી-મુરખે.
 વાર પરખે વઢવાઢ કરેને, કલેશ કરે જણી જણી;
 છોકરાંને માથે છણકાં કરેને, ચૂંટીઓ લે તાણી તાણી-મુરખે.
 ખરે બપોરે રસોઇ નીપજવેને રાતે જતી પાણી;
 છોકરાંને મારી મારી સુવાડે ઓલાવા રાત જણી-મુરખે.
 ટાકું શીશું કંથ આગળ જાંસે, મરે જ્યારે જૂન તાણી;
 સાંજ પડે ઘેર ભટકીને આવી, ઉપર જતાં રીશાણી-મુરખે.
 પટીયા પાડી આંખ આંજી આઠડે, સાસરે પીયર ન સમાણી;
 “લોભો લગત” કહે ગુર પ્રતાપે; ઉતરેલ નાર શીદ આણી-
 પૃથ્વી પુત્ર.

—રાગ. કંવાલી—

લોકો કહે છે કૃષ્ણ કર્તા, અકર્તા સાક્ષાત છે;
 તો જ્ઞાન દષ્ટને સાંભળો. આ અજ્ઞયખીની વાત છે.
 ખાંડીવને બાળ્યું અનુને લંકા હતી સોના તણી
 હનુમાનજીને પૂછડે; ત્યાં આદર્શ ઉત્પાત છે.
 બાળ્યો નકામો કામને, ખેલાનમાં શ્રી શંકરે,
 દારિદ્ર જગતું બાળવા ના કોઈની તાકાત છે.
 આ કોલસાનો બેદ એ, દારિદ્ર બાળો દેશનું;
 જો કૃષ્ણથી એ ના બળ્યું તો અજ્ઞયખીની વાત છે.
 અહરપતિ સમ વિદ્વાતામાં, વિપ્ર આ સાક્ષાત છે,
 હલટા તણું સુલટું ધ્યું, એ અજ્ઞયખીની વાત છે.

રસીયો રસીલી માંદની નો—

સમો સાધી.

તણ સધળી ઉપાધિ, ગયા—

ઉપવનમાં

ગુપચુપ વાતો કરે,

નેન ના ઇશારા કરે,

સંગે હસે હરે હરે રંગ—

ધુનમાં—(પછી),

પળમાં રીસાયા છે રસીલા.

ભાન બૂલી ભામિની—

માનતા મોહન નથી, હાથે પગે થઇ માતુની

વેળા રસીલા વહી જશે, પરતાવો પાછળથી ચશે.

માન મોહન! માન જાશે કાળ કા'ણી રહી જશે.

તું માન ભલે ના માન મને પરવા નહિ,

જીવજન તને નહિ અલગ કરું તનથી,

પ્રીત વચન વીણા રચના રસીયા મન વસીયા મારેજ—

અંકાર નૌકા. — રાગ. ઉસ્તાદી. —

શ્યામ કુલે હીડાળા કુંજન બનમે! કુંજન બનમે' મધુ બનમે.

લતાએ—પુષ્પોડા, કુલેમે ક્યા કુલાતી હંએ?

પવનકે ઝોકામે કયેસી મુગધ આતી હંએ?

મનમે' કુકતે શાએ' સમા દીખાતી હંએ?

મદન કો ગોદમે લેકર, એહ સખ રમાતી હંએ?

બસ ગઈ સાંવરી સુરત એહ નયનમે?—શ્યામ૦

સાગર કરીતા.

—:=====:

કુંવારું રહેવું બહુજ સારું બહુ પરણવાતું કાકાજી બહુ પરણવાતું,
સારો બાણી જો નહીં મળે તો જુગ જુગ રડવાતું;
કાકાજી જુગ જુગ રડવાતું.

ત્રેમથી રમાડું તને બહાલી હંમેશાં, ખાલી તું શીદ અકળાય;
ઓ બહાલી ખાલી તું શીદ અકળાય;
બાણીયા દીકરા મુંગો રહે. નહીં તો ફળેતો થાય;
ઓ કાકા તમારું નાખખોદ બાય.

મેનાં તું ક્યારે હવે મારી થાય.....નહીં.....તો કુંવારું
સુરદાસ કૃત.

—સજન-રાગ-પદ—

કેવું તે થાશે વહાણું, ઘેના પ્રાણી કેવું તે મારો વહાણું—(૨૬)
ભાડીને લાવું તે પુત્ર પરણાવું, કાલની વાત ન બાણું—ઘેના,
અખીરાજ કહે લેઉં ઇન્દ્રાસન, યજ્ઞ કીધા નવાણું—ઘેના.
જગત જુગદીક ના ઓળખ્યા, એણે-ક્ષણું એક ન રહેતાણું—ઘેના.
કાયા જુઠી માયારે જુઠી, જુઠું તે ઘર કેરું નાણું—ઘેના.
“સુરદાસ” કહે તમે હરી બજી લ્યો, ઓચિંતુ આવશે આણું—ઘેના.

સત્ય પ્રકાશ

—:=====:

ખાઈ હું તો પરણી તોય કુંવારી;
મને મળ્યો વૃદ્ધ ભરથાર, મારો જોળે ગયો અવતાર—ખાઈ.
સારું સતાવે નણુંદ ડરાવે મહણું સહુ સંભળાવો.
કળેડલાની કહાણી કહી મને પાડોશણુ શરમાવે—ખાઈ.
કુવે તળાવે પાણી જઈ ત્યાં લોકા પાછળ આવે
“નહીં કાકી ક્યાં ચાલ્યાં” કહીને, પીટ્યા મને બોલાવે—ખાઈ.

નાથ કેસે મજકો મંધ છુડાયો,
પ્રભુ એહી અચરબ મોહે
આયો-ના.
મજ આરમાહ લાત જલ
બીતર,
લાત લાત ગજ હાર્યો,
જવભર મુંદ રહી જલ ઉપર,
તખ હરી નામ પુકાર્યો-ના.
સવરીકે બોર સુદામાકે,
તાંદુલ, રચી રચી બોગલગાયો,
દુર્યોધનકો મેવો ત્યાગી,
ભાણ વિદુર ધર પાયો-ના.
પેઠ પાતાળ કાળી નાગ,
નાથ્યો ક્ષુપરનૃત્યકરાયો,
ગીરી ગોવરધન કર પરધારી
નંદ ઘર લાલ કઢાયો-ના.

અગાસુર માર્યો, અગાસુર માર્યો, દાવાનળ પાન કરાયો,
રથંભ શેઠ હિરનાકંશ માર્યો, નરસંગ નામ ધરાયો-ના.
અજમેલ ગજ ગુનકા તારી, દ્રૌપદીકે ચિર પુરાયો.
પયપાન કરતાં પુતના મારી, કુબ્જકો રૂપ બનાયો-ના.
બોલ કોટડી ખાદલ ધાયો, ગરુડકો નાહિ બોલાયો,
છુટા નહિ રાધાજીકો કંબન, ઝો બલ કહારે ગુમાયો-ના.
બેગી જનકા ધ્યાન ધરત હે, ધ્યાન ધરત નહીં આયો,
“મુરદાસ” પ્રભુ તિહારે મીલનકુ, જશોદાકી ધેન ચરાયો-ના.

નંદ—મત્રીશી.

—સત્ય-શેત્રંજ—

મંગાજળ નિરમળ સમુ શુદ્ધ પવિત્રજ સાર,
 તેવું કુળ જે માહરં (તો) પડ પાસા પોખાર.
 હુંસ ગમે સરોવર તીરે દીકું અમૃત સાર;
 પીધા વીણ પાઠો કર્યો, (તો) પડ પાસા પોખાર.
 સત્ય ચુકે જે સાધવિ, ધરા ન ઝીમે ભાર,
 તે મુણ હોય જે મુજ મહી (તો) પડ પાસા પોખાર.
 નામ મુખે અમૃત ઝરણ દ્યાર કને ભાંડાર,
 કામી પાસે રહે કામની (તો) પડ પાસા પોખાર.
 મીઠો આંખો સર્વદા, હૃતમ કૃણ દેનાર.
 સહ અસત્ય ઠરે નહિ (તો) પડ તો પાસા પોખાર.
 વિમળ કમળ વિભોક્ષીને, હ્રમર મયો તે ઠાર.
 દીકું પણ અઢથો નહિ (તો) પડ પાસા પોખાર.
 અહલ્યા સિતા દ્રૌપદી સતિ ખરી નીરધાર.
 તેવું ચિત્ત જે માહરં (તો) પડ પાસા પોખાર.
 શૂંપ્યા આગળ જે ધરે, હૃતમ ભોજન સાર,
 ખાધા વિણ ઉઠે નહિ (તો) પડ પાસા પોખાર.
 મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:≡:—

અલીજેજે મનાતીભોજીમેના, ભોજવશેતુજને પોપટશ્રીકુંશ્રીભોલી.
 અલીજેજે દેતી તું અંતર ખોલી.....ભોજવશે
 સાખી { પ્રેમે પોપટ દાઝ દીલની દીલ મહી સમાવશે,
 રૂપ વસંતે માનુનીને મદનરાજ મનાવશે,
 રસ રાજની રસરસ જ્યાં રગ રગ મહી વ્યાપી જશે,
 જખ મારી મેના માનસે, પણ ખોલ પાથે કામશે—

પુંડલીક

—રાગ-ભજન—

હમણા તો નથી નવરાસ ગુરરાજ અમે ઘડપણમાં ગોવીંદ ગાશું
 મરણ પછીની વાતો કરો છો મોટી, ત્યારે હમણાં શું પહેરવી બંગોટી;
 વાત થાય છે ઉધારની તે ખોટી, કેમ સ્યામલાલ ? સાચું...યાર...ધક.
 હજી બાંધવા છે મારે કંઈક માળા, હજી થાવું છે દશ વીરા મીલવાળા
 ધર તાળ કરી કુંકવા દીવાળા-કેમ સ્યામલાલ ?...સાચું...યાર-ધ.
 જ્યારે ચાલશે નહીં કાયા હમારી, ત્યારે સાંભળીશું કયા આ તમારી,
 મળે નારી નહિ તો રહેજે બ્રહ્મચારી-કેમ સ્યામલાલ ?...સાચું-યાર,
 છત્ર વિજય

—:=====:

અહીં નમન બાણ કયાં વાગ્યા ?

મનના મુગ્ધ જાવ કયાં જગ્યાં ? સાચું બોલ બોલ બોલ.
 કોણ રસિકવર મળ્યા પરસ્પર કયાં હૃદયે અનુરાગ્યા ?
 સોયનીયાં મદ વેરા તબસે અવર સુધારસ તરસ્યાં.
 વશીકરણ કોણે કીધા-બા, જ્ઞાલ કહે કયાં વરસ્યાં ?-સાચું.
 શાલ કોણ ને લમની જાની, હજી હું બાળ કુંવારી,
 આજાદી મુકી દો ચતુરા, જણી હમાઇ તમારી.

આનંદ લહરી

—:=====:

પાધરે પંથે જી ગુમાની ! પાધરે પંથે જી.
 સુંદરી સામા જોઇ જડુગરી, આંખના ન કર ઘા;
 રસિયાજી ? આવી નાજુક વચમાં અવળા બક્ષણ આ.
 હઠીલા ! પાધરે પંથે જી, રસિકા ! પાધરે પંથે જી;
 વાત કરે જરા છાતીયે ચાંપું, કે ચુંચન આપું-હા.
 દંત ડંખે એવા અધરામૃતની જાફ ઘસીને નાં;
 એગાળા ! પાધરે પંથે જી, છત્રીલા ! પાધરે પંથે જી.

પૃથ્વી પુત્ર

નવીન પ્રેમ રસબીની મૃગનયની, જ્ઞાન તું ક્યાં બૂલી આવી,
સાક્ષી સહુથી મદન મદમીથી, કાણે તને ભરમાવી બહેન ?—જ્ઞાન.
સરવર તટપર જલકીડાએ, સહજ સખી એ તો આવી.
અંપક છાંયે છબી રહી એને ભોગીએ ભરમાવી.
અરસપરસ અમ આંખ મળી, મને લોચનીએ લલચાવી—એન,
માર્ગે જતાં મળ્યો મધુકર નિકટ ગમ અણુજણી,
મદભર રસીકા રસ લૂટતાં રસ ધેન મહીં ધેરાણી,
મનગમતાની મોજમગદમાં ફુલ વેણી વીખરાણી—એન.
અંસાર સાગર— (રાગ કંવાલી.)

ધરને સંભાળી રાખતાં, વાડી જતી રહી;
લટકાળીને લોભવતાં, લાડી જતી રહી.
સીધી સડક જતો હતો, ચાંબલો નડલો,
મોટર અમારા પ્રેમની, આડી જતી રહી.
જાતું હતું દાદર ઉપર, પથુ જ્ઞાન ન રહ્યું,
એ મોહમાં માહિમની, ખાડી જતી રહી.

સિરાળુ દોલા— (જાદુભરી આંખો.)

એ ગમ છતાં એની છબી આવે નજરમાં,
આંખો ગજળ જાદુ ભરી ખુન્ની છગરમાં.
દેખાવમાં ભોળી છતાં જાદુ ભરી એ,
રાખે હજારો તીર કાતિલ વાંકી ભરમાં
ગાલો મહોં જાખો યુદ્ધોની લાલી છુપાવી,
હબીંતી નજમત ભરી એ રશકે કમર ત્યાં.
પરવા ન તાળે તપ્તની એ નાળે અદાપર,
વણમુજ વેચાયા અમે માથુકના કરમાં.

સંસાર સાગર—

હું તો નાચુક તખીયતવાળી, મારી તખીયતને સાચવજો,
મારા મિલજબને સંભાળી, મારી તખીયતને સાચાળો.
મર્યાદાની માનીતી હું છું, પપ્પાને બહુ ખારી,
વાત કરે કાંઈ ગુસ્સે થઈ તો, ધડકે છાતી મારી.
હઠી સત્તરે આઠ વાગતાં, તરતજ ચા' પીનારી,
બેઠ થાય જો મીનીટ એક તો, તખીયત બચે મારી.

સંસાર સાગર—

જવાની રાતે રીસાઈ ખેડાં મનાયા ગઈ તો કહે કે ઉંદું;
પૂછ્યું મેં છે કાંઈ ગુન્દો અમારો, કહેને કંઈ-તો કહે કે ઉંદું.
ગુલાબ ડોલર ગુંથીને બાવી, પૂછ્યું કે બેમાં ગમે શું તમને ?
નમન નચાવી જરાક ઢાંસી કરી મે, ત્યાં તો કહે કે ઉંદું.
હું જે તોફાની ને એ હઠીલા, નમ્યું ન બેમાં એકેય આપે;
હૃદય કહે કે કલક તણ લો, હઠીલી જલો કહ્યું કે ઉંદું.
મને રડાવી રડયા હતા એ, હસ્યા હસાવ્યા વિના સિધાવ્યા;
પછી મેં કાગળ લખ્યો ક્ષમાને, જવાબમાં એ લખે છે ઉંદું.

સિરાબુદોલા— રાગ-કબ્જાલી.

મધરાતડી વીતી ગઈ પથ આંખડી હજી ના મળી,
નૂરેનજર થઈ આકળી દીલખાર વિનાં જો આકળી.
રશ્કે કમરડી રોશનીથી-રોશની કાંખી થઈ;
એ રોશનીને શું કરે દીલ રોશની ના કમળળી.
ક્યાં સુધી કરવી સખર, દીલદારને કે ના કદર,
એ સખરમાં ને સખરમાં; દીલદાર થઈ ગઈ દુખળી.

સિરાબુદોલા—

રાગ—કન્વાલી

જેવી કરે ને કરણી, તેવી તરત ફળે છે,
 મદતો બુરા-હાલાનો' અહીંના અહીં મળે છે.
 હવે ચડે છે ત્યારે સફળે ને પ્રમથ ગણતા,
 પટકાય બ્યારે નીચે, ત્યારે સમજ પડે છે.
 હસતા ઓને રડાવે, રોતા ઉપર હસે ને,
 રોનાર તેને કોઈ. આખર નહીં રહે છે.
 આપ્યા વિના ન મળશે, વાળ્યા વિના ન ફળશે,
 ઈન્સાફ એજ કુદરત, અહીંના અહીં કરે છે.
 શાલિવાહન—

લક્ષ્મી વિષ્ણુ લક્ષ્મણવાંતની, કીમત નહીં અંકાવાની,
 ભાગ્યવિનાની લક્ષ્મી ધરમાં, આવી ને વહી જવાની.
 લક્ષ્મી તું છે મૂળ દુઃખતું, જ્યાં ત્યાં કલેશ જમાવાની,
 ચંચળ ચક્ર ધરધર ફરતી તું, સારા-કર્મ તજવાની.
 એકતું લક્ષ્મીજી આપે, તું પણ છે મોટી ક્યાની,
 હીકમત છે બસ એજ તારી, હુસ્તાનેજ રડાવાની.

માલવપાત—

રાગ—ગઝલ.

હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને નીગમનાં જ્ઞાન ઓછાં છે;
 ન પરવા માનની તોયે, બધાં સન્માન ઓછાં છે,
 તરી જતું બહુ રહેલું, છે મુશ્કિલ દુઃખતું જેમાં,
 એ નિર્મળ રસ સરિતાયી, ગંગાસ્નાન ઓછાં છે.
 પ્રયત્ન કલહ વહે આંસુ, ચુમે ચાપી હૃદય સ્વામીન
 અરે એ એક પણ માટે, જીવનનાં જ્ઞાન ઓછાં છે.

[૩૫]

અમલોનાં બંધન—

રાગ-કૃષ્ણાલી.

ગરીબી જ્યાં વહે નંદા, પ્રભુતા ત્યાં ખરા બુંદા;
વરે ત્યાં કીર્તિ આનંદા, સરે ત્યાં સ્વર્ગની ગંગા
ગરીબીએ લખ્યા ઇતિહાસ, ગરીબીની વિધાતા હાથ;
ગરીબી છે જીવનની આશ, ગરીબી છે જગતનો ત્યાસ.
ગરીબીથી વિવેકનંદ, ગરીબીથી દયાનંદ ચંદ:
ગરીબીમાં હતા, ગોપાલ ગરીબીમાં દીશે છે લાલ.
મહા જે હિંદવાસી નામ, ગરીબીમાં કર્યાં પયમાન;
ગરીબી હિંદ દાદા પ્રાણ, ગરીબી ગાંધીજીના જાન.

દેવી હોયલ—

રાગ-ગઝલ.

કરે જન સ્વર્ગની વાતો, બતાવો સ્વર્ગ છે તે ક્યાં,
હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમી જ્યાં, વસેછે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં.
પરસ્પર પાક દીલનાં પ્રેમીએ દીદારનાં તરસ્યાં.
ક્ષમાને શાન્તીની જોડી. વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં...
સદા જ્યાં સ્નેહનાં ઝરણું વહે છે કમળ નયનોથી.
સનમએ માનજો. નક્કી વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં,
હજારો વીંદ્ર જો નડતા નથી જે જીગરથી જુદાં.
નહિ તે પૃથ્વી પલટાતાં પલટતાં સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં

સંસાર લીલા—

ગઝલ-કૃષ્ણાલી

ન જીવન પ્રાણમાં બાકી, ન ચેતન તન મહી બાકી
હતાં એ નાથમાં મારો અચળ વિશ્વાસ છે બાકી
જગતની હું નથી સ્વામી, જગત મારું નથી સ્વામી,
તમે મારા ન જો સ્વામી બધી એ આશ છે બાકી;
જગતનાં બંધનો તુટ્યા, નયનમાં આસુઓ ખુટ્યાં.
જીગરના તાર છે તુટ્યા, રે છેલ્લો શ્વાસ છે બાકી.

સંસાર લીલા— શામ-લગન.

ભોળી હું જન્મમાં જુલારે જુલુ જન્મમાં.
 ફાગટ ફેશનમાં પુલારે, જુલુ જન્મમાં.
 ઝાકળને માતી બાણી, અબળા હંસી અટવાણી.
 પહેલાં પરખ્યું નહીં પાણીરે જુલુ...ભોળી.
 નરદંભ પ્રેમમાં ડોલે, -હું તારો એમજ બોલે,
 મુખ અમી અંતર વિષ ઘોળેરે જુલુ...ભોળી
 દેખ્યા વિષુ ડગલુ ભરીએ, ભવરણમાં મટકી મરીએ.
 જોઈ પાત્ર પ્રેમ તો કરીએ ર. જુલુ ભોળી.
 દેશ દીપક— એકે-સ્વપન.

સખી સ્વપ્નબધાં (૨) નથી કો દી સાચાં પડતો
 અલીએ શમણાં, મનની બ્રમણાં, કુમળાં દિલ વ્યર્થ દુભવતાં.
 ૧ લી-સોળ વરસની હું રમ રમણી; સ્વપ્ને નાનો કીકો પરણી.
 રડી રડી રાતલડી ગાળી, રસભર રંજની વ્યર્થ અગાડી,
 જગીને જોયું તો-મુંદરે શ્યામ હતા મન ગમતા ...
 ૨ જી-મને સ્વપ્ન બાધ એવાં આવે, નવી શોક્ય નાવલીઓ લાવે,
 શોકસડીઓ ખુબ સતાવે, મને જુવનની બહાર કઢાવે
 જગીને જોયું તો—નણુદલ વીરા દીઠા કરગરતા.....
 ૩ જી-હું સ્વપ્નમાં બની ઈંદ્રાણી, ભરે અપ્સરા મારાં પાણી,
 દેવલોકમાં દેવી મનાણી, થકી સ્વર્ગીય વૈભવ માણી,
 જગીને જોયું તો-મારા રસિયા પહેરે ભરતા...સખી.
 માલતી માધવ. —:::—

બાબી મારાં ડાહ્યા ડમરાં, જા માટે શરમાવો, તમે જા માટે રીશાવો
 ઓ નાની નણુદલ આવો.....ઓ કોણુ?...તારો પ્રાણુ!
 હવે જા માટે શરમાવો (૨).....ઓ.....

રથ દીપક—

જીવાન નરની પ્રીત નકામી, પળપળમાં પલટાય,
હપરનાં આડંબરથી, ભોળી બાળા ભરમાય.
સોળ વરસની સુંદરી ધરમાં, પરણ્યા પરધર જાય,
રસના ભોળી જીવ્યા ભરમા, ટુલકુલ ભટકી ખાય.
—બધા પ્રેમ એવા નથી હોતા, એ વાતો નહીં મનાય,
આજકાળ સોમાં નવાણું, નર પરસ્ત્રીને ચહાય.
માફ માનો તો બીજવરને પરણો સધળાં બાપ.
ધરડા ધણી આજ્ઞાકિત કેવા, પરણીને સમજાય—જીવાન.

મનોરમા—

રાગ—ગઝલ.

હૃદય રમણી તણાં છુટે, રસિક વર હો તો એવા હો
કરી મધુપાન ડાંખો દે મધુકર હો તો એવા હો
અનેરી કૈંક આજ્ઞા એ અમે તો કાઠડે આંખાં
રણાં તરસ્યાં જીવનભર નાં જો સાગર હો તો એવા હો
દીધાં કૈંક દંડ મર્મોમાં નલિનીનાં જીવન સોખ્યાં
અચાનક છેલ્લે આ દીધા સુધાકાર હો તો એવા હો
નયનમાં આંસુના સાગર હૃદયમાં આગના ભડકા
અમે બળતા તમે હસતાં ક્યાકર હો તો એવા હો

જીદ્રદેવ—

રાગ—ભજન.

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં—સાર આ
ધનધરા સુત તાતની પ્રીતે; મોઘા અવસરને મેં જોયો.
મૃગજળ પીવા કામ ન આવે વ્યર્થ ઈંદ્રજાળમાં ફું મોહયો—મેં બહુ.
મુણ્ણ પરમાર્થનો માર્ગ ન જોધ્યો, જન્મને વૃથા મેં વગોળ્યો—મેં

રા' મંડલીક—

અલી માસે શુભાષ પુષ્ય તારા સંભાળ જરી માળા
ભોગી મધુકર જે લોભાસે, યુગન આસે આવસે પાસે
“એમ.....હા.

રસિલાની હું ટાશે પુલભાળા-સંભાળ જરી બાળા
-જાઓ બહેની મને ના સતાવશો, રમીત પુષ્પે બહાલમને વધાવશો.
આ કંઠે આબૂષણ આ, -જા જણી જણી તને જા
કંઈ રશે માતે એ રસાળા-સંભાળ જરી બાળા.
મહાદેવસિંહે— રાગ-ભવન.

આજમના મહેમાન માનવિ જે દીન અહીં ટકનાર,
અરે અમા માટીનો સંસાર.....
ધન વૈભવને માલ ખજના માટીમાં મળનાર.
માટીનો ઘું અરે માનવિ માટીમાં સુનાર.

માલમની કુલ-કુલવાડી જે દીનમાં ખરનાર,
કાળ કપાટે જીવન રોશની જરૂર અસ્ત થનાર-માલમન
ગદ પતન—

નાચે છે મોર, આલી નાચે છે મોર,
 ંહાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર.
 નાચે છે મોર મારા ચિતડાને ચોર,
 ંહાલમની વાડીમાં નાચે છે મોર.

પડે વર્ષાદે ચોધાર, ગાય યુવતી મહાર—
 પ્રેમ વિજ્ઞાનો તાર કરે વાગી ઝંકાર—
 કળા ભરી મેાર, કરે દુક દુક સૌર—
 જહાલમની વાડીમાં ન

જહાસમની વાડીમાં નાચે છે મોર.

શાંલિવાહન—

મારી સામે ન જોશો જરાય—નજર મને લાગેરે,
જોતાં નયને નયન દળી જાય, નજર નહીં લાગેરે—
બૂલી મને કુંસીને બૂલાવું; બૂલો નહીં એવા બેઠીઆવું,
મીઠી મુંઝવણી થાય—નજર મને લાગેરે—
જાદુગરી તેં.....જાદુ ચલાવ્યાં,
મોહન મંત્રથી માન બૂલાવ્યાં કેને ખખર શું થાય—
એ કોને વાંક ?—

ચુંબન વીણ તો રનેહ ન જામે,

[તમે] જુઓ જગતના ખેલ [૨].

ચુંબનને ચટકે ધોવાયો, રનેહીના મનના મેલ—તમે
હારે જ્યારે વદના વાણી, આંખે આંખ હસી લે દહાણી
દીલથી દીલ દબાવી કહેવું, કંઈ કંઈ કીસ્સા કહાણી
વસમી વાતો એ મુશ્કેલ, સમજવી નથી અન્યને રહેલ—તમે.
પશુ પક્ષીઓ જુઓ ખીચારાં ત્રણી વીણ વીચરે દુખીવારાં
રનેહ ઉમળકે મૌન વૃત્તિએ—જમાવે ચુંબન દારા
નીર્મળ રનેહ તણી એ વેલ; પોસવી ચુંબનથી કરી પહેલ—ચુંબન
લીંબપિતામહ— પત્ની વૃત.

એક પત્નીના પિયુની પ્રેમી, જુવણ સૃષ્ટિનું લેખાય;
એ દંપતીના જાડ કોડ સૌ, સંસારે મુખથી સચવાય.
પરખી પ્રેમ અખંડ પ્રજુ પણ, સંકટ સમયે કરે સહાય;
જુઓ મુકન્યા સાવિત્રી જે, સતિમાં મુગટ મણિ દેખાય—એ દંપતી
એક પત્નીના સમચંદ્રનું, પામ્યાં જનક મુતા જર્મા ન્યાય;
અખંડ પ્રેમ વડે એ દંપતી, ધન્યરૂપે જાણે પૂજાય—એ દંપતી

સંસાર સાગર—

રાગ—ગઝલ.

પુછે મને તો હું હું દીલદાર હો તો આવી હો;
આંખો કહે જોવા મહું ચહાનાર હો તો આવી હો.—
મસ્તી બધી નયન-શરે, રસીકનાં હૈયાં હરે;
જોનારને ધાયલ કરે, તદ્વાર હો તો આવી હો.—
સુધામયાં અધરો પરે, અમૃત મધુર વરસ્યા કરે;
પીનારની તૃષા હરે, રસદાર હો તો આવી હો.—
શી ખગર અમૃત પીવાડી, અમર કરશે કે નહીં?
અમૃત તણા પ્યાલા બરી, પાનાર હો તો આવી હો.—
સતી અનસુયા—

મારે મોઢે મનાવી રાજ હહેવરાવી, કલાવી પટાવી પૂછો શું તમે—
કુલસુગંધીવાળા રૂડાં રંગે રૂપાળાં, તેની મીડી સુગંધી કોને ના મમે—
લીલાં પીળાં ઝાડ પાન, ઉપર પંખી કરે ગાન,
રોજ કાને સાંભળવા કોને ના ગમે (૨)
વાહ કેવી, છે સાચી, ખોત્રે મધુરી વાણી;
ડાહી હમરીના બોલ મારા અનમાં રમે-મારે.
લોહિની લક્ષ્મી:—

માત્ર હુમી અમ પ્યારો જગતમાં, જય જય હિન્દુસ્તાન

.....જય જય હિન્દુસ્તાન.

અખીલ વિશ્વમાં દૈવી હુમી, અમ પ્યારો હિન્દુસ્તાન.

કર્મ હુમી ભારત દ્યો જાણી, ગીતા કૃષ્ણના મુખે ગવાણી

.....રામાયણના ગાન ભારતમાં (૨) અખીલ

સીતા કુંતા તારા રાણી, હમયંતી વન વન બટકાણી.

.....અનસુયા ધન્યવાન ભારતમાં (૨)

શાલિવાહન— રાગ—ગઝલ.

રસીલાં પ્રેમીના હૈડાં પ્રિતમમાં રાત દિન રમતાં,
સહુલાં સ્વામનાં સ્વમાં, નજરથી ના પડી ખસતાં
પ્રિતમ જે હોય પાસે તો બધુંયે વિશ્વ પાસે છે,
વસે દૂર જે નજરથી એ જગત આ શૂન્ય બાસે છે.
અધુરા એ સવાસોના જવાબો પ્રેમીઓ ખોળે.
અજબ ઉત્તર પ્રશ્નોના, એ પ્રશ્નોમાં લખાયા છે.
રા' માંડલીક— રાગ—ગઝલ.

હઉં હું હોય ખાને હાં, સમયની જ્યાં બહિદારી,
સમયની જ્યાં બહિદારી, મનુષ્યની ત્યાં છે ભાચારી.
હતો આમ દેશ આતો, જ્યાં પ્રભુ અવતાર પશુ ભેતા,
અરે આ દેશ એતો એ, સમયની છે મતી ન્યારી.
અમારા દેશનાં ચેતન, અમારાં તેજને ગૌરવ,
અકાળે હાય કરમાયાં, હજીયે શી મનારી છે.

વીર માનસિંહ—

હિંદ હુમિ છે માત અમારી, પ્રભુ અમારો તાત
માનવ જાત વસે આલમ તે,—અધા અમારા બ્રાત
પ્રભુ અને રાજ જન્ને, છે એક એકના દાસ,
ધર્મ હુલ્લે રાજ રૈયત તો નક્કો ચાય વિનાશ.

સાખી { જીલમ તો ઝાઝા દિવસ, સાખી પ્રભુ ચકતો નથી.
અન્યાયથી જે રાજ્ય કરતા, રાય એ ટકતા નથી.

સાખી { માતી પ્રજાને તુચ્છ જે નૃપ, અર્વથી ફુલાય છે,
તે જાણતો નથી ઝાઝી કાડી, સાપ તાણી જાય છે.

આખ ઉઘાડી જુઓ બાદશાહ? કોણ રંકને રાય ?
માટીની કાયા છે સફુની, માટીમાંજ સમાય.

રણુગર્જના:—

રાગ લક્ષ્મી.

ચડતી તે પડતીના છાંયા, પલપલમાં પલટામ,
 મૂરખ જનથી નવ એ સમજાય,
 સાગરમાં મેળાં છલકે તે પલમાં પાછાં જાય,
 મૂરખ જનથી એ નવ સમજાય!
 રાવણનાં પણ માન રહ્યાં ક્યાં?
 શૂરાનાં પણ સ્થાન રહ્યાં ના?
 રામ કૃષ્ણ જેવા મહાયોગી, સમયને આધિન થયા
 મૂરખ જનથી નવ એ સમજાય—ચડતી.

મરદના ઘા:—

કહો બાધ ક્યાંથી શાન્તિ વળે. જીવલડો રાત દિવસ બહુ બળે.
 કરમને વાંઢાપો ક્યમ ટળે...કહો.
 જમણે હાથે નીકળું ત્યારે-જમના સામી મળે.
 ચોટે જતાં-ચૂંદન મળતી ચાર આંખડી ઢળે.
 આખા ગામમાં સૌ પરણેલાં જોઈને કાળજીનું બળે...કહો.
 એજે જતો અવતાર કહો કોઈ ક્યાંથી મનડું વળે,
 લટકાળી કોઈ લક્ષ્મણવતી જોઈને ચિતકું ચળે,
 પાડોશીને બાર બાંધડી અમને એક ન મળે...કહો.

મરદના ઘા:—

રાગ-કૃષ્ણાલી.

રીસાવામાં રસિકતા થી, રીસાનારાં રસિક જણે,
 રસીલીને મનાવામાં મજા મીડી રસિક માણે.
 નથી પરવા પ્રિતમને જ્યાં વગર માને મનાવાં શાં,
 રસિક તે શું, રીસાવું શું—ખરે મારી બક્ષા જણે.
 ત્રિયોગી નેત્રથી અશ્રુ, સરી પડતાં કપોલો પર,
 મજા એ ચુમવામાં રી, ચુમેલા હોય તે જણે.

શરત્વતીચંદ્ર—

જાંત સુમાધિ પારી શું મેઠા, જાતો જોગી બાળા;
 બહાર તમારે આવી લીખારણ બોળા બિચારી બાળા,
 બ્રહ્મ કલંકિત પ્રેમથી વંચિત, સંચિત પાપની સામા.
 વરથી વિખુટી વચનથી જુઠી, ભાગ્યની પુટી ભામા !
 “ત્યાગી ધર વતન વનમાહી આવી, રાત અધારી ધોરરે”
 “ભવ જંગલમાં ભૂલી ભયું, ત્યાં મળ્યા હું દારા ધોરરે”
 “હું ટી શોભા સુખ અને હું ટ્યા સહુ સહુગાર.
 અભગ થયા શું થોગી મહારા; અભગ અભગ જગાવો;
 શરીર સળગતાં વિશેષ વિભુતિ; અંગની અંગ લગાવો.”

દેવકુમારી:—

મને રનેહબર્યો સંસાર સખી વીણુ મુનો લાગશે
 મારી રનેહ વીણાના તાર હવે તો મીઠા વાગશે.
 અરણ્ય વિષે આ કળી એકલી ધાની સહ રમશે.

—એકલું કેમ અહીં ગમશે.

અમી ઝરતાં પગલાં પાવન તુંજ, આ પગલે અમી ઝરશે.

—રનેહનાં સ્વર્ગ સહન ઢળશે.

નંદન વનની કાઠિલા નંદનમાં સોહાય
 માનસની હસી વસે, ત્યાં માનસ થઈ જાય
 મધુરા મુનિવર તમ સંજે, રમશે રસભીની રસ રંજે
 બ્રહ્મસંદનની શોભા અવની અમર સુવન કરશે

—પછી કેમ સખીઓ સાંભળશે-મને.

સતી અનસુયા—

મહેમાન થયાં તમે મારાં સ્વીકારશે મહેમાની
મહેમાન કરે મહેમાની દુનિયા કહે દિવાની (૨)
ધરી વસ્ત્રાભૂષણ અંગે, કરો રમત ગમત અમ સંગે. (૨)
મુઝીયે મદનના જંગે—સ્વીકારશે મહેમાની. (૨)
જેવી નીર વિનાની સરિતા, તેવી વહાલા વીનાની વનિતા;
બીજી વ્યર્થ બધી મરતાની, દુનિયા કહે દિવાની (૨)
કંઠે ધરો કુસુમની માળા, પહેરો નીલમના હાર રૂપાળા (૨)
શીર ઉપર મુગટ ડોગાળા—સ્વીકારશે મહેમાની.
જેના પતી વસે પરદેશે, તેણે રહેવું સાદે વેશે;
બીજી વ્યર્થ બધી મરતાની, દુનિયા કહે દિવાની—મેહમાન
લોહીની લક્ષ્મી:—

ફરી તો ગયું રે વાળું ફરી તો ગયું—
મારા આ લગનનું વાળું ફરી તો ગયું—
મેં તો માન્યું તું કે પરણીયું નાની નાર
હાય પણ એ મનકું મારું મરી તો ગયું—મારા
ઉની ઉની ફુંફ રૂડી હૈયે ધારીતી મેં તો
પણ એ ઠાણું થઈ ટાણું ઠરી તો ગયું—મારાં
હૈયે આ હાથ અદ્યો ઉઠે હયકારા મુખને
બટકારી જીત એમાં ભરી તો ગયું—મારા
વીર-હુમ્મીર:— પ્રેમના પાઠ.

કંઈ પ્રેમની કળા શીખાવો, પરણીને લેવા લેવાવો.
મને પ્રેમના પાઠ પઢાવો પ્રેમી કેમ જીતાવો.
પ્રેમી પ્રતિમા પહેલાં જોતાં નયનો નીચાં ઢળી પડે.

શરમ ચડે ધડકે ઉર તોયે નયને નયનો મળળ બડે.
 કરે પુરુષનો ચિન્તાર સ્ત્રીઓ પ્રેમની જળ પ્રસારી.
 કહે છે કવિઓ પ્રેમ તણી તો કળા અજળ છે ન્યારી.
 પ્રેમી રસનું પાન કરે તો પ્રેમની ચડે ખુમારી.
 મીઠે મીઠે મળે મધુરી તો જળળ મુકેલી સારી.
 પ્રણય પરીક્ષા પાસ ચવામાં પીડા બહુ છે બારી.
 વાહુ ભાલી છે વાહુ તમારા પ્રેમ તણી બલીહરી.
 દીર્ઘચિંતન:—

જાદુગર વીણાવાળા, સંમળાવ મંત્ર મરમાળા—
 શું જ્ઞાન જૂઠ્યા ઝો બાળા, આ નથી સ્નેહની શાળા.

.....ઝણુકારે જગની જવાળા—હો જાદુગર.
 પછી ભરવા આવ્યા ત્યાંતો—ઉતર્યા પાણી અમારાં
 મધુર મીનાદે પરવશ કીધાં, ચેતન હર્યાં અમારાં.
 મોહ લેલછા આ નવ શોભે, ભાજે ચિયળ તમારાં.

.....વિસરાય ન શકું રસાળા—હો જાદુગર
 ગરીબની હાય:— ઘેર કેમ છે?—

ભાઈ જુઓ સંસાર, મારે બાયડીઓ માર?
 તમે કરો વિચાર, ઘેર કેમ છે,
 અમે ચક્રશું ચિરતાજ...ચાશે અમારું રાજ,
 તમે કરોને ધરકાજ...વાત એમ છે....ભાઈ
 મુઆ કાઠે શું દાંત...આ છે શિખવાની વાત.

મહુને ઐરાની જાત પર બહુમ છે...ભાઈ
 માથું દુખે જો પુરુષનું તો બાયડી એ બામ છે,
 એ બામનું માલીશ કરો તો બસ પછી આરામ છે.

બૈરાંથી આજે માન છે બૈરાંથી આજે ત્યાગ છે,
અસ બક્ષણના દોહસો રાખનારો રામ છે.

* આ પુરૂષની પિસ્તોલમાં બૈરાનો ગાળીઆર છે,
* મારેજ કહું છું બેઉને સમજી જવામાં સાર છે.
તમે કહો તો ખરા બાધ, કેવા ધરમાં છે બાધ,

આથી ડાહી કે સવાધ, કેવી રે'મ છે ?....ભાધ

સાચું બોલને ઓ પહેન, કેવી અંતરની નેમ,

આથી ઉતરે કે કેમ ? કેવો પ્રેમ છે ?

રે,...મને ભાયડાની જાત પર વહેમ છે.

તો...મને બાયડીની જાત પર વહેમ છે...ભાધ

પ્રેમ વિજય:— જુઠી દુનીયા

શ્રીમંતોની દુનિયા છે જુઠી, જુઠા સૌ વહેવાર,

જોષ ના અમીરી અંજશો સ્વાર્થ તથા જ ગમર.

મહેલ માળા જોષને કોઈ વ્યર્થ નહીં લલયાશો,

ઝાકળનાં જળ મીઠાં માની પીવા કદી નર જાશે.

એના ખોટા છે ચમકારો.....

સ્વાર્થ જતોની શુદ્ધજનમાં કદી નહીં અંધાશો

પ્રપંચી જગમાં બોળાં યાશે તો આખર પસ્તાશો

એમાં જોશે નહીં કંઈ સાર.....

મરહતા ઘા:— રાગ-ભજન શંતોનાં આશ્રમ.

આશ્રમ અમારાં સામેતીર ઓ સંતો વહાલા,

તરી સ્થા ભવસાગર તથા નીર.

વહાલાંના વિયોગ વસમા, વેરીના સયોગ વસમાં,

વસમી પીઝાંઓ વીધે સુકામળ શરીર.....સંતો.
જન્મને મૃત્યુ વસમાં, જરણને વ્યાધિ વસમાં,
વસમાં વૈતરણી કરા તરવા છે તીર.....સંતો.

મરહના ઘા:—

જ્યાં જીંદગીમાં રસ નહીં, ધંધામઢી કંઈ કસ નહીં.
લાઈ લાલી વશ નહીં, બેરી તરફથી જશ નહીં.
મામલો ગંભીર જ્યાં, શું કામનું એ ગામ છે,
નસી જનું અહીંથી હવે મહર્કિ એનું નામ છે,
મારવાડ જોવાના કોડ મોહનજી મારવાડ જનું—
ઝાઝી માયાફોડ છોડ એ દેવકી પાંજરે પુરાશું,—
મારવાડ જનું ને માતેલાં થાશું, બાટીને દાળ ખુમ ખાશું,—
મારવાડ જનું તો ભૂખ ભેગા થાશું,.....
પાણી વિતાં ક્યાં નહાશું —જો.
ક્યાંથી જગ્યા આવ્યા કોડ. એ વેવલી પેથાપુર જનું ?

લગ્ન બંધન: દીલખર કેવી જોઈએ ?

વદન ગુલાબી મદન સદન સમ, કમર લચકતી નાચુક હો મુંદર,
વાંકી બકુટી તાકીને મારે ધાપલ કરે દિલ એવી હો દીલખર,
ચટકટી ચાકે અદર જર્મોનપર આંખે હો કાળી લાલી અધરપર
પ્રીતિની પ્યાસી વામા વિલાસી ટાંગે ઉદાસી એવી હો દિલખર
ધરમાં હો વાઘણ સલામાં સોહણ ચીશો પાડે પજુ જેતાં છકુંદર
ટુંકી જીભે કરે લાંબા જે લાપણ મુજ ઉડે દિલ એવી હો દિલખર
સદા હોંસીફલી આવે જ્યાં વર, નજર કરે તર ખીસ્સાંપાકીટપર
ઠકારા વિષુ ના ચાકે ધડીમર, ઉડાવે અદર એવી હો દિલખર,

લભ અંધન:

ખરેપ્રેમ

માછલડીના રસીયા ભોમી પ્રેમી ના કહેવાય
બગલા પ્રેમી ના કહેવાય...

કળાએ કળાએ ચંચળ ભમતાં પ્રેમી ના કહેવાય
ભમરા પ્રેમી ના કહેવાય...

ચંદ્ર ચડ્યો કેળી મગને અહીં ચક્રારી મન હરખાય
પ્રકુલ બની કુમુદિની ભોળી મલક મલક મલકાય
ચંદ્રને નવ હરકાર જરાય...અમલા

મૃદુ મીઠડી સરીતા રતનાકરને મળવા ધામ
ખારો તોએ પ્રિયતમ પ્યારો અર્પણ કરતી કાય
પુરૂષને ક્યાંથી એ સમજાય...અમલા.

રા' નવઘણુ— ચાર દીવસની ચાંદની
જન શું ગુમાને રાખે, છંદગી નથી સદાની,
દીનચાર ખીલી ચંદા, પલમાં કુખી જવાની,
રાવણુ સરીખો બળાચો, યુધ્ધે ચડીને કાર્યો,
સીતાપતિ શ્રીરામે, અભિમાન ઉતારી માર્યો—જન.
જ્યારે ધંદ્રપદ લેવા, બળિને મતિ જ્યાં વ્યાપી,
વામન સ્વરૂપે ત્યારે. ક્ષણમાં ભૂમિને માપી—જન

સિરાણુદોલા:—

પૂછો કોઈ પરવાનાને—:

શ્રમાપર બળી મરતા જ્ઞાને—:

અધિરા થતા એ જ્ઞાને.

ન જાણે એમાં મઝા શું દિવાનાને.

“દીપકમાં ઝલકી રહ્યો અજ્ઞાન પ્રેમનો રંગ”

“ચુંદરતાના શોખમાં સળગી મરે પતંગ”

મુયંકુમારી.

—:=====:

બકામની એક વાત સીખાવું જગમાં મોટી હાજી હા
શેક પાસે વાણેશ્વરની એક સાચી સોટી હાજી હા
શેક કહે સાગરનું પાણી મીઠું છે તો હાજી હા
ખારી સાકર, ગળ્યું મીઠું—છે, તોપણ કહેવું હાજી હા
રાત અંધારી, શેક દીવસ કહે તોપણ કહેવું હાજી હા,
મન પરખી માલીકનું સૌએ યદ્ય રહેવું બાધ હાજી હા

બુદ્ધદેવ.

—રાગ-ભજન—

કાયા કાચ કુંપો, તું તો ચેતરે, દિવ્ય ભાગી હુંસા;
અવિચળ પદીને તું પેખરે, દિવ્ય ભાગી હુંસા.—કાયા૦
ઝંઝવાના નાર સમજ આ, કાચી જીંગાવી તારી;
મમના મુકી દેને તું તારીરે, દિવ્યભાગી હુંસા.—કાયા૦
એ દિનના છે ધરજળ સપ્તધાં, એ દિન અહિં રહેવાનું છે,
એ દિનનાં છે સગાસંબંધી, એ દિન સુખ લેવાનું છે.
એ દિનનો છે પંખી મેળો, અંતે ઉડી જવાનું છે,
લોકો જેને દુનિયા કહે—તે, એક મુસાફર ખાનું છે.—કાયા૦
સતી તોરલ.

—રાગ-ગઝલ—

જીવન દિન ચારનું ચટકું નકામો મોહમાયાનો,
હડી જીવું આહા અંતે કરીને ત્યાગ કાયાનો.
થતાં ફરમારનો ડોકો રહે નાં ગર્વ બંકાનો;
શુરાનો પણ સમય આવે સમાધિમાં સમાવાનો.
અરેરે ક્યાં માયાનો નકામો મોહ સંસારે,
શુભે જાની છતાં જાને—ધારાવી ઢોંગ ડાઘાનો.

શુદ્ધદેવ.

— રાગ, ગઝલ. —

પડતી હવે મુજને ખબર, તુમાં નજાયે હર્ષ નહિ,
આ જમતની જંજળની, ચતુરાઇ તેં દીડી નહિ.
ન્યાં પ્રેમ મારો ઝળહળે, ત્યાં તેં દીધો બદલો ખરો,
ધરખારને છોડ્યા વિના યુક્તિ કશી સુજી નહિ.

હવે તો જો જરા ભાગી (૨) - હવે.

ઝોળી વિમૂલિ અંગ, — બ-યો શું થોગી (૨)

સમાધી જુઠી કે ત્યાગી (૨)

વિલાસી મહેવના વાસી, તને આ શી લગન લાગી (૨)

મધુરાં પુષ્પને ત્યાગી, ગ્રહ્યા કાંટા શું હીન લાગી (૨) - હવે.

ઉંડી આશા ધારીને, મેં તારો સંગ કીયો તો,
ભરસો દષ ભૂલાતી ઝો ! વિરાગી શું ગયો ત્યાગી (૨) - હવે.

દઉયલાણ,

— :::: —

બોલો મારા પ્રેમી પોપટજી બોલો બોલો, બોલો બોલો મેના બોલાવે,
બોલો રંગ રશીયાજી ડોલો જરી ડોલો ડોલો, ડોલો, પ્યારી ડોલાવે.
મેનાં તારા વચનની વેણા વાગી, લાગી લાગી લલ્લીત લેહ લાગી.
મેનાં વહાલી મેના કે-ના કહે, પછી જાગી જાગી અજબ જોત જાગી.
પહેલા પોપટજી પ્યારા રામજી સંભારો-વાહ ! મેના શું-સતી
સીતા વિસારો.

ચતુર સુખજી સીતા-રામ ઉચરવો.....બોલો.
પોપટજી પાંજરું સોનાતું સગવું-ઝાડીલી હું લાલસુ નયી કે લલચાવું.
સોને રૂપે શું લીડ ચિતરની લાગી.....લાગી.
રૂઝ સુમાને રંગે રમાડું, પાંખે ધાલીને ફળ મીઠાં ખવાડું,
ભાવના ભુખ્યા તમે શું ? ભાવી ભાવના ભુલાવે ? - બોલો.

(૫૨)

આહુ જમાનો

-સમય પ્રભાવ-

અવસરને વશ નસ થઇ રહેવું, દુઃખ આવે તે તો સહેવું,
 દુઃખ આવે તે તો સહેવું, પ્રભુ ફેડે કાને કહેવું-અં
 વેળા વશ સીતારામ થયા વનવાસી,
 વેળા વશ દ્રૌપદી થઇ સૈરમ્નો દાસી-એથી શિક્ષણ લેવું-અં
 વેળા વશ નળ નૃપ, ગયા જુમારે હારી,
 બટાની દમયંતી વનવન હાપ બીચારી-એ ભાગ્ય પ્રવલ્લ એવું-અં

શુદ્ધદેવ

-ગઝલ-

દુઃખીને ડરાવે જ્ઞાને, મરેલાને મારે જ્ઞાને,
 બળેલાને બાળે જ્ઞાને, વૈરી વિધિ,
 રીઝાવી સતાવે જ્ઞાને, સતાવી રીખાવે જ્ઞાને,
 રીખાવે જીવાડે જ્ઞાને, દયાના નિધિ.
 શશિને કલકે દીધાં, ગુલાબો મનોહર કીધાં,
 નિયંતા તે આવી જ્ઞાને, અનિતી કીધી,-દુઃખી
 અંદનને કુસુમનાં દીધાં, સાગરજળ ખારાં કીધાં,
 અમૃત કહી એર દીધાં, જીવન અકારાં કીધાં;
 રમણી હૃદયે આશા, નિરાશા દીધી.-દુઃખી

મહાસ્વેતા કાદંબરી.

-:≡≡≡:-

હમારી લાજ તમારે હાથ, ઓ નાથ નિભાવજોરે...હમારી.
 “સદગુણ જ્ઞાન મુખ્યદ્વિ આપો, સતચિત આનંદ ઉરમાં સ્થાપો.”
 અગમ નિગમનો માર્ગ મુગમ અતલાવજોરે...હમારી.
 ભકિત થકી ભવ બંધન તુટે, ડગલે ડગલે આયુષ્ય ઓટે.
 શ્રીધર અમ તન મનના તાપ સમાવજોરે...હમારી લાજ.

કાનવિ માયા.

ગાન મધુરાં મય રતિનાં રૂપે કામ લખવે,
 રનેહ મુધારસ સીમન કરતાં ઘડી ઘડી શરમાવે, મુજને એ મોહન લાવે.
 વાત વાતમાં રીસ કરીને રોષ દોષ દર્શાવે,
 પણ મમતાથી પગે પડું તો, છાતી શું લપટાવે—મુજને.
 કરી કમાણી પૈસા લાવે પેડીમાંજ દયાવે.
 કુંચી કરમાં લયો શેઠાણી ! કહી કહી બોલાવે.—મુજને.
 ઘર કુકડો ચમ ઘરમાં બેસી આરા નિત્ય ઉઠાવે.
 ઘરની દેવી કહી મહુણો સેવા સર્વ બજાવે—મુજને.
 પ્રેમ પુષ્પને પ્રેમ બોગી તે પ્રેમસુધા પીવરાવે.
 પ્રેમથી પરિભ્રમ્ય આપી પ્રેમ ઝુલે ઝુલાવે—મુજને.

રા. નાથુલાલ. રાગ-ગરબો.

પાતળીયા પાલવ મેલોરે, પાવ પડું રે
 અલમેલા અળગા રહેનીરે પાવ પડું રે
 છોગાળા છેડો મેલોરે પાવ પડું રે
 બહાણ મારા, મહીની મટકી મારી કુટી (ર)
 આ કંઈ માતનામાળા તુટી (ર) રે પાવ પડું છું—પાતળીયા.
 બહાણ મારા કંસનું રાજ નથી રડું. (ર)
 મામ બંધને કહેશે કુડું (ર) રે પાવ પડું છું—પાતળીયા.
 બહાણ મારા, ઝગડો ઝાઝો નવ કીજો, (ર)
 તુંને કાણુ શાનું દીજો (ર) રે પાવ પડું છું—પાતળીયા.
 બહાણ મારા ક્યાનો પ્રિતમ છે સોહાગી; (ર)
 મુને તારી માયા લાગી (ર) રે પાવ પડું છું—પાતળીયા.

સતી તોરણ.

જેસણ હરી લે વિચાર, માથે જમકેરા માર.
સ્વપ્ના જેવેરે સંસાર, તોળાંદે કરે છે પોષાર.
આવેને જેસણરાય આપણુ મળીયે,

ખરા સંત હોયે ત્યાં જન્મ મળીએછું ?

આ ભવ આવીયો અવતાર માથે સદગુરુ ધાર,
જનવું ઘણીને દરબાર એડલી કિતારે ભવધાર
—આવેને.

મોતી એરણમાં એરાય, માથે ધરણ દેરા લાય,
કુટે ફાકટીઆ કહેવાય, સાચાની ખરે ખબરુ ધાય.
—આવેને.

નવલખ કોથળીઓ બંધાય, ત્યારે ગાંધીડો કહેવાય,
હિરા-માણુક હાટે વેચાય, તેનાં મુક્ત મોથેરાં થાય-આવેને.
નિત્ય નિત્ય ઉડી ન્હાવા જાય, કોથલા ઉજળા ન થાય,
એટા ગુણિકાનો તે તો બાપ કોને કહેવા જાય-આવેને.
દેખા દેખી કરવા જાય, એ નર અધુરીયા કહેવાય,
હાથમાં દીવો લખતે છતી આંખે ફેરે પડરા જાય-આવેને.
એવી ચાર જુગની વાણી સતિ તોરણ દેરી ગાય-આવેને.
મીરાંબાઈ. રાગ, ભજન—૫૬.

કુવત રાધા સંગ ગિરિધર કુલન રાધા સંગ,
અમીલ ગુલાલકી ધુમ મચાઇ, બર પિયકારી રંગ-ગિરિધર,
લાલ મધ મિદ્રાવન જમુના, દેશર ચુવત અંગ
નાચત લાલ અધર સુ રસમર. ધિમી ધિમી ખાજે મૂકમ.
મીરાં કહે પ્રમુ ગિરિધર નાગર, ચરન કલમ કુંગ

લેવ-કુરો — વૈશાખ સંવત્ ૨૦૭૧ રાગ. ૫૬—

જોને જરી જગી મુરખા, જોને.....જરી જગી,
અલ્યા સુતો થું અલાગી! જીવ! જોને જરી જગી,
સગાને બંબંધી તહારાં, સુખનાં છે બેલીર. (૨)
ઠેલી મેલી જશે દુખમાં રડતોજ ત્યાગી-અલ્યા સુતો થું—
કાયાની માયાને તહારી, કર તું વિખુટીર (૨)
દુટી ખુટી સાંધનારો-નથી કો વિરાગી-અલ્યા સુતો થું—
મહાકું આ મહાકું છે માની ગુમાની થું ચાતોર (૨)
જતો હરખાતો માતો જશે હામ ભાંગી-અલ્યા સુતો થું—

રાગ સાજ સંગ્રહ-હનુમાન રતુતિ-

ધન ધન મહાવીર બજારંગ, રાવણુ લાંક જલાને વાલે.
આગા રધુનંદનકી પાય પહુએ ગઠ લાંકામેં આય;
ક્રોધિત હો દી આગ લગાય, રામકે કામ બનાને વાલે.-ધન.
રાવનકી બાટીકા ઉજરી, મારા અક્ષય કુમાર સુરા રી;
કસ ગયે બ્રહ્મા પાશ એકવારી, લીલા બલિત દીખાનેવાલે.-ધન.
મદી દુમ અશોકપર હર્ષાય, દિન્દી જટ મુદ્રિકા ગિરાય;
મરનન ગિરે સિતાકે આય, પિયાકી ખચર સુનાનેવાલે.-ધન.
મહિત મેઘનાદ તે મારી, વ્યાકુલ બયે લક્ષ્મન બલધારી;
લાયે સંજીવની સુખારી, લક્ષ્મન પ્રાણ બચાને વાલે.-ધન.
માયા રમ અહિરાવન ધાય, જાજ હર લે ગયા દોનો માય;
રામકે લક્ષ્મન સહિત ઉઠાય, જાજ પાતાલમેં લાનેવાલે.-ધન.
દુષ્ટોકો મારો તત્કાલ, બકતોકા કરિયે પ્રતિપાળ;
કરજાગત દિવ મન્નીલાલ, ધન વિદ્યા બલપાનેવાલે-ધન.

[૫૫]

—સજન—

સતી તોરલ.

પાપ ત્હારં પ્રકાશ જડેજ પાપ ત્હારં પ્રકાશરે,
ત્હારી બેડલીને ખુડવા નહિ હઉં જડેજરે-તોરલ કહે છે-
હરથ હર્યાં લખચાર તોરલ રે હરથ હર્યાં લખ ચારરે,
કંઈક વનમાં મૃગલા મારીયા, તોળાદેરે એમ જેસલ કહે છે.
કર્મ ત્હારાં સંભાર જડેજ ધર્મ ત્હારો સંભારે-તારી બેડલી-
લુંટી કુંવારી જન સતિ નારી, લુંટી કુંવારી જનરે,
સાત વીશુ મોડખધ મારીયા તોળાદેરે, એમ-જેસલ કહે છે
ધર્મ ત્હારો સંભાળ જડેજ ધર્મ ત્હારો સંભાળે-તારી બેડલી-
તોડી સરોવર પાળ, સતિ નારી તોડી સરોવર પાળરે,
લાઇ લાલીને મેં મારીયાં તોળાદેરે એમ જેસલ કહે છે
કંઈક પરમાર્થ કર જડેજ કંઈક પરમાર્થ કરરે-તારી બેડલી-
માયાના જેટલા વાળ સતિ નારી માયાના જેટલા વાળરે,
એટલાં કુર્મો મ્હેં કર્યા તોળાદેરે એમ-જેસલ કહે છે-
પાપ તારં પ્રકાશ જડેજ પાપ ત્હારં પ્રકાશરે;
વિનવે જેસલરાય-સતિને વિનવે જેસલરાય,
મારી બેડલી ઉતારો ભવ પાર, સતિ-મારી બેડલી ઉતારે ભવપાર-

અહુદ્યા બાઇ.

—:≡:—

રાજ સામી સંજના આવજો, સામી સડકપર બંગલો,

મીઠા-મહેમાન આવ આવજોરે—સામી.

પ્રીતિ સરોવરની પાળે પાતળીયા

અમીરસ પીળે પીવરાવજોરે—સામી.

કાયાને ક્યારડે બહેકે કસ્તુરી

દેરખા લુંટજો લુંટાવજોરે—સામી.

કબીર લજન

—રંગ પદ—

તુંહી રામ તુંહી રામ તુંહી રામ, તારો ચરખો ખેલે રામ નામ,

ભગ તુંહીરે.....નીજ તુંહી.....રામ તુંહી;

ચરખો મારો અજગ રંગીલો, પુણીયો લાલ ચુલાલ
કાંતનેવાલી છેલ કબીલી, આકાશ નાંખે તાર, અરજ સુથળે મોરીરે.

રૂ પીંજવવા હું ગમ, તુમ પીંજો પીંજરા ભાઈ;
પીંજન પીંજેરે કામ ખા ગમ, કામ દાસ ગુર સમજ ખતામ.

જળ હપર જળ નિપજેરે, જળમાં કાધો વાસ;
એક અચખો મેં સુણ્યોએ કાંઈ ખેડીયે જનમ્યો આપ.

ખેડી પુછે આપકું તું અજણ્યો વર લાવ;
અજણ્યો વર ના મળે તો તારે મારે ધરખાર.

માતારે મરજો પીતારે મરજો મરજો ધર ભરખાર;
એક ન મરજો પીતારે મારા ચરખાનો ધડનાર.

રામદાસનો ભણે કબીરો આ ચરખો કહેવાય;
આ ચરખાને ને કામ ફરવે, તેના જન્મ મરજુ મરી જાય.

મહાશ્વેતા કાઢ'અરી. —:====:—

પતિ વીના પ્રેમદાના મનના, પુરાય ક્યાંથી કોડ,
કહે સખી પુરાય ક્યાંથી કોડ ?

સરજનહારે સરજ જગમાં નરનારીની જોડ. (૨)

પથ પક્ષી વન વૃક્ષ નિહાળો—સૃષ્ટિ માંહિ સપ્તજે જમ ભાળો.
નાના મોટા જીવ જંતુમાં, પથ એવી નથી ખોડ—સં

પતિ ભળ્યે પાતક સહુ ટળતાં, અખંડ સુખમાં સેજે મળતાં,
પતિ વિના સાહેલી જગમાં, હરાય જીતી હોડ—સં

(૫૭)

ઉદય-ભાષ્ય.

—રાગ-રાજન—

ટાળ્યા નહીંરે ટળે લખ્યા લક્ષાટે લેખ—ટાળ્યાં
વાળ્યા ખીજ તે ફળે, કરમે લખ્યું તે મળે—ટાળ્યાં
ફરારથ બાંધે તલાવડી, પાણી શ્રવણ બરે;
ધર્મ કરતાં ઘાડ ચમ, આંધળા જુગી તો મરે—ટાળ્યાં
રણુવીર ચાલ્યા વનમાં, સીતા રૂઢન કરે;
હુષ્ટ દગે સતી લલ્લ ગયો, લંકા પળમાં ખળે—ટાળ્યાં
હરિશ્ચંદ્ર જેવો રાજવી, નીચ ધર મજુરી કરે;
રાણી વેચી પરધરે, વેચ્યા ચાહે સો કરે—ટાળ્યાં
માલતી માધવ— —:≡≡≡:—

ચાલ...ચાલ...એ અલખેલી, વળી વળી પાછું જુવે શું પ્રેમ લેલી.
તારા ઉરમાં આનંદની હેલી સાહેલી, તારા ઉરમાં આનંદની હેલી,
મળ્યા હવે ભેગાં, ચપો ને ચપેલી.....ચાલ માલ;
મારા પગના ઝાંઝરની ખીલી, વારે વારે પડતી ઢીલી
(ખીલી જેવી ઢીલી, એવી તું એ છે હુડીલી, હવે ચાલ?)
(આ...આવિએ છીએ).....ચાલ.

એક જાહેર ખખર—

તાકીદ મંગાવો.

(ઘીટકટીવ નવલકથાઓ)

ડાકુની દીકરી. અથવા-મોહિની ઉર્ફે મરીયમ	ખી. ૦-૧૨-૦
લાયકર કુતરો અથવા-ખાયડી કે બહેન	કી. ૦-૧૨-૦
ચાલાકચેર-અકલ ઉલાવગીર	કી. ૦-૧૨-૦
શયતાનની લીલા.	કી. ૦-૮-૦
ગરીબ હુડીમાં (મુસ્લીમ સંસારી વાર્તા)	કી. ૦-૮-૦

મળવાનું ઠેકાણું:— ચુનીલાલ-મ. શાહ. બુકશેપર-મુરતી.

છત્ર વિજય

પાતળીઆ પાલવ છોડો કાઠ જોધ જાશે,
 —નખરાળાં થીઠ તરછોડો મારો જીવ જાશે.
 બાળી બોળી હું બાળ કુંવારી,
 —બાળો બોળો હું છું બલમરી.
 છોડો છોડો મારો હાથ મરડાઈ જાય છે,
 —આના આવા આળા જોધ લાઈ થાય છે.
 કાં શું થાય છે? (મારો જીવ જાય છે, અરે હાથ હાથ હાથ)
 સુકન્યા સાવિત્રી. (નાતરીઆ ન્યાતનો ફજેતો)
 નવ ગમે ઘરબાર, જરી દુઃખની વખાર,
 બળ્યો સંસાર નાતરીયા ન્યાતનો
 ...દીકું નારનું બજાર, વહેરી વર્થ વહે બાર,
 જેમાં મમે નહીં મેળ કાઠ વાતનોરે—બળ્યો.
 કેમ કરી થાય કહો પ્રીતી પરાજે.
 “કરે જીવતાં મોહકાણુ—મુવે હોય તાણુતાણુ”
 ...જાઈ જાઈનો વહેવાર ચાન્ને લાતનોરે—બળ્યો.

ધ્રુવદેવ.

પિયુ પિયુ પોકારતારે. પપૈયા વધુ ઝુરે વનમાં,
 વિરહ અંગાર ઉઠે તનમાં, અતિશય બળી રહી મનમાં.—પિયુ
 ખીલતી આ કળી કુસુમની, બોળી વિના કરમાય;
 ઝુકતી આ લલિત પાંખડી, બોળી મધુકર મ્હાય—પિયુ
 બાળા રસાળી અંતરે, આકુળ વ્યાકુળ થાય;
 નમ્ર નવોઢા નૌતમ રમણી, રસિક નરવર મ્હાય,
 હંરુણી દુઃખી થતીરે, કામળ માનસ ઉપવનમાં—પિયુ

કંસવધ.

— ગરબો —

જમુનાને તીરે જાડુવામે, સખી અંસરી બળવી,
 નંદલામે વ્હામે ચિત ચોરી મને બાવરી બનાવી.
 જૂલાવી માઈ જાન સાન કહાન ગયો હાંહા,
 મને મોરલીએ મોહીતી ઉપજવી — જમુના.

સાખી } સુંદર છબી ભેધ છેલની, ઉપજી અંતર પ્રીત;
 } નટવર ગિરધર શ્યામમાં ચોંટયું માઈ ચિત.

નમન નેહે નચાવ્યાં વાલોડે સખી મુખ મલકાવી,
 છુપી છુપી કરી સાન, મને લીધીરે લોભાવી,
 ન ભાવે ખાનપાન નિંદ ન આવે હવે, લગન લલનાએ પ્રેમની લગાવી.

સાખી } વીરહ થકી વિંધાયલું, અંતર અતી અકળાય,
 } અળગો રહે અલખેલડો, શું કરું સખી ઉપાય-જમુના.

પૃથ્વી પુત્ર

—:====:—

આવી આવી વસંતની જહાર, સુની મારી સેજલડી,
 તોયે આવ્યા ન હૈયા કેરા હાર, સુની મારી સેજલડી.
 લાવો લાવો સમજવી, સુંદર શ્યામ શ્યામ શ્યામ,
 આવો આવો અંતરના આરામ, સુની મારી સેજલડી.

સાખી } મીઠા યોલી કોકિલા કરે મધુર ટહુકાર,
 } વીરહે વ્યાકુળ વલ્લભાદેતી શ્રાપ હજાર.

મનમમતા મોહન લાલા અંતર છો વિહવળ વ્હાત્રા,
 પ્રિતી ધારા વરસાવો, જાને તરસાવો, ફુલસૈયા સોહાવો.
 ફુલનાથ વિધે પ્રાણુ-આ સુની મારી સેજલડી.

કુસમાવતી.

—રાગ-ભજન—

ભલે જન કાઠી યતો કરે, નસીબના લાખ્યા લેખ ના ટાલે
પાપીયા પાપી પગલાં ભરે, અંતમાં માથુ પટકી મરે.
હરિશ્ચંદ્ર મહારાજ જીવોતે, નિચ લેર સેવા કરે
યદ સેવકી સતિ લેખથી ગુમાન જ્ઞાને કરે—નશીબ.
પાન્ડવ સરખા ધર્મ ધારી પણ, વન વન રવડી મરે
ચીર હરણ થયાં સતીનાં પ્રભુ કૃપા ત્યાં કરે—નશીબ.
સતીયા સુરજન ભલે કુજનથી, કદી પીડાતા—ફરે
સર્વેમેવ જયતે સમજજો, ન્યાય નીચંતા કરે—નશીબ.

સરોજની

—રાગ-ભજન—

કાળ નહિં છોડે, હાતા જ્ઞાને મથીને મરો,
પાપી બ્રમણા કાગરે, ઘોળાં કાળાં શીદને કરો.
મન જાણે છે મેં કયું કે! પણ કરનારો છે કોય;
આદર્યા અધવચ રહે ને, હરી કરે સો હોય,
મિથ્યા વૈભવ માટેરે નિર્દય જીવની શીદને કરો—કાળ.
નકકી સમજો કાળ રાય ત્યમ, રંક સર્વને ખાય;
બાંધી મુઠ્ઠીએ આવેલાં સો ખલી હાથે જાય,
કરશે તેવું ભરશેરે! પરમેશ્વરથી જરી તો ડરો—કાળ.
સરદારખા.

—કળેડાની કહાણી—

કોને કહીએ કળેડાની કહાણીરે, જેમ જળદ પીનાયે ધાણીરે,
લોક વગોવે ને સાસુ સંતાપે, વળી પીયુડો છે પામર પ્રાણીરે.
હું જોખન રસ કુલતી, પણ જોડીની ખોડ,
પીયુડો રમે લખોટીયે કરતો દોડા દોડ.
જગદીશ! હવે મમરાણીરે, સહાય કરજો શ્રી સારંગ પ્રાણીરે.

રાજકઠીયારાની વાર્તા— (રાજકઠીયારે નોવેલખાથી)

—રાગ-ઢાહરો—

ભરતખંડમાં સુંદરીગામ, ક્ષત્રિઓનું મોટું ધામ !
જન્મ નામે પુત્રને ધણી, સં'નામે રાણી પદમણી !
એક દિવસ નિશાએ રાય, પાસે રાણી આંખે પાય,
રાતદિવસને પડયો વિવાહ હોડકરી કીધો સંવાહ !
ચડા ઉતરી બેને થાય, રાજ કઠમાં આવી જાય, !
હાજઆએ હાજહા'કરી, કાળરાત ખયેરાકરી !
ગર્ભવંતી ગુણવંતી નાર, મૂકી રાત્રે વન મોઝાર !
રોતી પીટતી રાણી ગઈ, વનમાં પ્રસુત પીડા થઈ !
જયો કુંવરકંઠેયો કંઠાન, જાણે બીજે જુપ નિધાન !
પણ પતી વિણ સતીનું મન કચવાય, જુવે પુત્રને—
રોવાઈ જાય,

રાણી શોક અધિક મનઘરે, દીકરો લઈ દક્ષિણ પરવરે,
જુખ દુઃખના આળ્યાહીન, સતીનું શરીર થાતું દક્ષિણ.
પુત્ર ઉગારી માતા મરે, સીદ્ધિ સ્વર્ગ વિશે સંચરે !
મરતા માદખીયું દીધ હાથ, માતાએ આર્શિય સંગાથ.
કુંવર પછી કઠીયારે કયો પીતા કોધથી કુંવરી વર્યો.
સતિએ દળદર કાઢ્યું દૂર, ત્યાંથી આળ્યા બી સિદ્ધપુર.
કપટે—કંથ વગડે ઉપડે,—(ને)—સતી સસરાને પાલવડે
+કહો જોગી પતી કહાં જઈ રહ્યા ! =જંગલમાં જોગી થઈ ગયા.
+કહો જોગી સસરાનું શું થયું ? =પુત્ર વધુ પર ચિત્તજ ગયું.
+કુંવર તાતથી કેમ પમાય ? =સતિને પતીને સમાગમ ક્યાં થાય ?
=ઉત્તર સામી આંખે કરો, દક્ષિણ સામી પીડન ધરો.
=જયો પીતાશ્રી જોધાણ નાથ, લે સતી તુંજ પતિને હાથ.

રાજકઠીયારે નોવેલ-કી. સવા રૂપીયો.

મલવાનું ઢેકાણું:— ચુનીલાલ મ. શાહ. જુકશેલર-મુરત

સ્નેહલતા

—:≡≡≡:—

છે નોકરી દુઃખનું મૂળ શું છે તે મોટી હાથ હાથે,

.....શું છે તે મોટી (૨)—છે.

સારા દિવસ સેવા ખજારી, પોઠવું આખર થાકી.

શત વિતી ન માલમ પડે કે ઝડ નોકરી ભગી-શું.

આમ દોડાવે તેમ દોડાવે કરાવે સર્વે વેઠ,

ધીક જગતમાં જીવતર તેનું (૨) ભરે આશરે પેટ-શું.

પંડીત-જ્ઞાતી ધ્યાતી સર્વે લખી મયા વિચારી,

ગુલામગીરી છે નકરંદ નોકરી (૨) નહીં કરવી તે સારી-શું.

મીનળ-મુંબળ.

—:≡≡≡:—

અધુરો ઘટ છલકાય—આખરે અધુરો ઘટ છલકાય,

સાગરમાં બહુ શલીલ ભર્યું છે, પણ મઝા ન મુકે જરાય.

આમ્રતરવર ફળ આવે લમ નીચું નમતું જાય,

એરંડો ફળ આવે માત્ર ! ઉંચો વંચે ન જાય—આખરે,

મૂળ સંસ્કાર પડ્યા વીણુ માન અધુરીયા કહેવાય,

વિદ્યા કે વિપુ, વીત વસ્ત્રથી જાતી સ્વભાવ ન જાય—આખરે.

સોનેરી જાળ

—:≡≡≡:—

ભલે માલીક હો દુનિયાનો, ભલે અઠંગક હોય ખખનો,

ભલે પ્રતાપ હોય વિદ્યાનો,

ભોગવવાને ભોગ્યે,—પ્રભુતા ધરનો પરવાનો:—ભમે.”

“સત્તા મળી શા કામની, જે ન્યાય પંથે વળાય ના.”

“મહત્તા મળી શા કામની, જે એક ટેક પળાય ના,”

“વિદ્યા મળી શા કામની, મદ-મોહ કંઈ જે તળાય ના.”

“શ્રદ્ધા ધરી શા કામની, જે આત્મ-શ્રીય સધાય ના.”

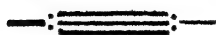
જામે સુત હોય ધર્માત્માનો, જામે મૂખ-રૂપ કે દાનો-ભોગવવા.

વિરહેશરી.

આપ પાપક વાડીમાં પધારજો દેહેરીલાલ.
 મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારૂની દુકાન છે.
 રંગરંગીના ચાલ ભારી પાડોશમાં તુલસી ક્યારાનું નીકાન છે,
 છત્તમાં તુલસીના ઝાડનું નીશાન છે. — દેહેરીલાલ.
 અખંડ ને અખંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો,
 હડતાળવાળાનું તોશાન છે. જળરૂંડડતાળવાળાનું તોશાન છે, — દેહેરીલાલ.
 —જેખમ બરેલું કામ પુરી પંચાત છે, ધાસ્તી છે આહતમાં
 —જન છે, મારા બાપ ધાસ્તી છે — દેહેરીલાલ.

સતી દ્રૌપદી.

ધરો કાંઈ હિત શિખામણુ ધ્યાન, ગર્વથી નથી નાથ કલ્યાણુ,
 કુસંપે રણ્યું કાણુ આરામ, મેળવ્યું કાણુ મહીમાં માન.
 અભિમાન પર્વત છે મોટો, હેઠળ ઉંડી ખાઈ.....
 ચડ્યા પડ્યા તે નર પછડાયા, છરમાં મયા છુંદાઈ—ધારો.
 લંકા સરખો ગઢ દુર્ધટ ને સમુદ્ર સરખી ખાઈ.
 લંક પતિ લંક પણુ ન લાગ્યો. રણમાં ગયો રાજાઈ,
 હિરણ્યાક્ષને—હિરણ્યકશ્યપુ એ જળરજંગ એ ખાઈ,
 નૃસિંહ રૂપે નખે વધેર્યો, માને ગયા મરડાઈ.....ધરો.
 જુદાદેવ—

કુલની પાંખડી થયો પ્રાણુ, ગણી અંતરની ઝોળખાણુ—કુલની.
 શ્યામ શલુણુ અમ ધર આવ્યા, કા કરીએ શાન્માન.
 નાથ નમિના પરિમલ બીના, મન માન્યા મેહુમાન—કુલની.
 ઝાઝું શું કહીએ સમજીને, સખી નયનનાં બાણ;
 વિમળ કમળ, આ સરવર જળનું. મોગી અમર સુખણુ—કુલની.

કુમારપાળ.

પ્રેમ તંત્ર અણુમોલ સખી એ શીખવ્યા નવ શીખવાય,
કોઈના શીખવ્યા નવ શીખવાય.—
 પડે સમજ અતુભવે અવડે, કાન્ત મિલન જ્યાં થાય,
એકાન્તે કાન્ત મિલન જ્યાં થાય—સખી.
 પ્રિયતમને જોતાં શરમ ચડે, ધડકે ઉર પાછા ચરણ પડે,
 ત્યાં શાં શીખાયે પ્રણય તંત્ર. જ્યાં નયને મદ ઘેરાય,—
હઠીલા નયને મદ ઘેરાય—સખી.
 પણ જ્યાં જરી આંખથી આંખ મળે, પળમાં ઉર એક ખીજાં ઉછળે
 અધીરા હૃદયેથી હૃદય મળે, ત્યાં રસ સાગર છલકાય—
સ્નેહથી રસ સાગર છલકાય.
 ઘોડાણા. —વૈરાગ્ય લજ્જન—

જુહું જુહું જગત ખરું જાણ્યું મારે.
 જુહી જનન—જુહીમાયા, જુહી મોહ ભરેલી કાયા,
 કાયા કુપો કાયા, મમતા તાણ્યું મારે.
 મગને જામે વાદળ ગોટો, પાણીમાં પ્રગટે પરપોટો;
 ખેલ વિશ્વનો ખોટો—સાચો જાણું મારે—
 મારું મારું કરતાં મરતાં દ્રવ્ય કાજ પાપે નહીં ડરતાં,
 મેલી ચલ્યા દામ—ખગ્ગનો ખાણું મારે.
 જુહી જાણું જગની બાજી, આનસમાજી જાશે ગાજી,
 અંતે સૌને સોવું છે સ્મશાન મારે.

હુતર શિક્ષક—

વગર મુડીયે પૈસા પેદા કરવાનું શાધન.
 કીમત રૂ. ૧-૪-૦ મંગાવો,

ચુનીલાલ મ. શાહ બુકશેલર. મુરત.

શાલિવાહન

—:=====:

મીઠી નજરના તરસ્યાના તરસ્યા ખની રહેજો,
 સિંધુ તમે તો ખિંદુ સમ અમને ગણી લેજો,
 હો સાગર હૃદય તમારાં, ત્યાં શા અભિમાન અમારાં
 નિભાવજો શરણાંગત ગણી દોષ સહી લેજો:—
 જીવન તમારે ચરણે આત્મા તમારે શરણે,
 મમ આત્મ તણા પરમાત્મ ખનીને અંતરમાં રહેજો:—
 ધના ભગત.

—:રાગ-ભજન:—

રામઆણુ વાગ્યા હોય તે જાણે, ઓલ્યા મુરખા મનમાં ન આણે.
 ધ્રુવને વાગ્યાં, પ્રદહાદને વાગ્યાં હરી ને એકાં ઠેકાણે
 ગર્ભવાસમાં શુકદેવને વાગ્યાં, એવું વેદ વચન પરમાણે—રામ.
 મોરદ્રજ રાગનું મન હરી લેવા, મહારા વાલો આગ્યા ને ટાણે,
 લઈ કરવત મસ્તક પર મેલ્યું, પત્ની-પુત્ર એક તાણે—રામ.
 મીરાંઆઈ ઉપર કોપ કરીને, ઓલ્યો રાણોજી ખડમ તાણે.
 ઝેરના પ્યાત્રા મહારા ગીરધરલાલે, આરોગ્યા અમૃત ઠેકાણે—રામ.
 નરસીંહ મહેતાની ફંડી શીકારી, વહાણે ખેપ બરી ખરે ટાણે.
 આગળ સંત અનેક આધાર્યા, એવું ધનાભગત ઉર આણે—રામ.

શાલિવાહન

—:=====:

અમર કામ ને કરે જગતમાં તે નર-અમર ગણાય,
 જગ કલ્યાણે જીવન વીતાવે યુગ યુગ એ પૂજાય;
 મનુષ્યમાં તે જન દેવ મનાય:—અમર.
 આત્મ ત્યાગના ઉજવણ વૃત્તના ધર ધર ગીત ગવાય.
 જેમ પુણ્ય ખરી કરમાય, પણ વાસ વિમળ રહી જાય.
 કીર્તિવાસના કીર્તિવંતની અખિલ જગે ફેલાય:—અમર.

વિક્રમચરિત્ર

કાષ દુધ લ્યો દીલરંગી, શોખીલા શાણા ઉમંગી—હા
 ફરી પીધે કસુખલો ગાંભે પીધે અપુષ,
 દાર તો દીવાના પીધે, દાના પીધે દુધ—હા કાષ.
 ઝેઠ અમીરસ દેવતો, ખીન્ને રશ છે. પ્રેમ,
 ત્રીન્ને રશ ગોરશ બલો, પીધે ક્યા હેમ—હા કાષ.
 ગોરી ગવરી ગાયનાં, ગોરા મીઠાં દુધ.
 ફું પણ ગોરી ગોરડી, ગોરું દીલ છે શુદ્ધ—હા કાષ.
 હેમ કટોરો હાથમાં, માંહી અમૃતસાર
 ચતુર હોય તે ચિતવે, શુભ સમજે ન ગમાર—હા કાષ.

મી તુલશીદાસ કૃત, લજન. —રાગ-ખિહાગ—

ખડાનાની પત રાખ, પ્રભુ તારા ખડાનાની પત રાખ;
 ખડાનારે માટે જો દુઃખ દેશો તો, કાણુ જપે તારો જાપ—પ્રભુ.
 રોહીદાસની તમે પાતરી લીધીને, નવ જોષ જાત કે ભાત;
 સેનાની માટે સનમુખ રહીને, તમે નાઈ કહેવાયા નાય—પ્રભુ.
 પ્રદહાદની તમે પ્રતિપાલણા કીધીને, સ્થાનમાં પુર્યો વાસ;
 તાતી કંઠા તમે શીતળ કીધી, સુવંચાને માટે—પ્રભુ.
 પંચાળીનાં પટકળ પુર્યાને, રાખી સભામાં લાજ;
 સાયરમાંથી ખુડતો રાખ્યો, રામ કહેતાં ગજરાજ—પ્રભુ.
 ઝેંર, હતાં તેનાં અમૃત કીધાંને, આપ્યાં મીરાંને હાથ;
 મેંતા ને માંડળીકે મારવા ધાર્યો, તો કેદારો લાગ્યા મધરાત—પ્રભુ.
 બકતોનાં તમે સંકટ લાગ્યા ત્યારે દ્રઢ આગ્યો વિશ્વાસ;
 તુલશીના સ્વામીને કહું કરજોડી, પુરો અંતર આસ.—પ્રભુ.

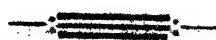
સાલિવાહન. —રાગ, ગઝલ કંવાલી—

મંથું તમારી માયા, કાયા હશે ત્યાં છાયા,
સ્વામીનું તમારે ચરણે, વૈભવ મધા સમાયા,
જમની તમે વિભૂતિ, વિભૂતિ હું તમારી સ્વામી,
મારા અને તમારા, યોગો અમર લખાયા,
વૈભવ ખીજને આપે, કુળે ખીજનાં કાપે,
પરમાર્થે પ્રાણ ત્યાગે, લાગી ખરા જણાયા,
દીન-રાત જણે જાગી, સેવા જગતની સાધી,
પ્રભુતા ભર્યાં એ છવે, જગમાં પ્રભુ મનાયા—માથું

લોખલગતનો આખખો. —:====:

પ્રાણીયા મજા છેને કીરતાર, આ તો સ્વપ્નું છે સંસાર
વન દાસિત અને માલ ખજાનો, પુત્ર અને પરીવાર,
નેતો તજી તમે જાશે એકલા, ખાશે જમના મારરે.—પ્રાણીયા.
જાંચી મેડીને અજબ જડખા, જોખ તણો નહીં પાર,
છત્રપતી તો ચાલ્યા ગયા, તેના આંખ્યા રહ્યાં છે ખારરે.—પ્રાણીયા.
ઉપર પુલકાં ફરફરેને, હેડળ શીફળ ચાર,
ઠીક કરી એને ઠાઠડીમાં ઘાલ્યો, પંજી પુડે પડે પોકારરે.—પ્રાણીયા.
શેજ તજાઈ વીના સુતો નહીંને, કરતો કુનર હજાર,
ખોળા ખોળાને બાળશે, જેમ લોહ ગાળે લુહારરે.—પ્રાણીયા.
શમશાન જઈને ચેહ ખડકી, તે ઉપર કાળનો બાર,
અગની મુકીને અગા રહે, પછી અંગે ઝરે અંગાર.—પ્રાણીયા.
સ્નાન કરવા સૌ ચાલીયા, મળી નર સપ્તજાને નાર,
લોખલગત કહે દસ દહાડા રોષને, વળતી મુક્યા વીસારરે.—પ્રાણીયા.

સૌરાષ્ટ્ર વીર.

એ.....નીંદરી હડાડો રાણા જાગે કાષ રાણી જાગ
ક્ષત્રો વટવાંડ તમારી જોતી રહી, જમાનાથી જનની આજ
રોતી રહી—નીંદર

ચોહાણીએ રણ ચઢાવ્યાં સોળકીએ શરુ ગુમાવ્યા
આવડા ધીર્તા ચોર ચોટે ગઈ-એ-જમાનાથી
સુનાં મણી મંદિર મહારાં, પ્રભાસના દિગ્વ કિનારા
સુની સુની આજે એ રણુવાટો રહી-જમાનાથી.
લુટાયા શું લુટો લાજ લુટાઈ ગઈ-
જમાનાથી જનની આજે રોતી રહી—એનીંદર
શાલિવાહન.

લક્ષ્મી વિશ્વ લક્ષ્મીવંતાની, ધીમત નહીં અંશવાની
ભાગ્ય વિનાની લક્ષ્મી ધરમાં, આવી તે રહી જવાની—
લક્ષ્મી તું છે મુગ દુઃખનું, જ્યાં લ્યાં કલેશ જગાવાની,
ચંચળ ચંચલ ધરધર ફરતી તું, સારા કર્મ તમવાની—
એકતું લઈ ખીજાને આપે, તું પણ છે મોટી ક્યાંની
હીકમન છે બસ એકજ તારી, હસ્તાનેજ રડાવાની.—
મીરાંબાઈ કૃત લજન. —રાગ-પદ—

સુખડાની માયા લાગીરે—મોહન તારા —૨૬૦

સુખડું મેં જોયું તારું, સરવે જુગ થયું ખારું, મન મારું રહ્યું ન્યારું.
સંસારીયાનું સુખ એવું, ઝાંઝવાના નીર જેવું, તેને તુચ્છ કરી ફરીએ.
સંસારીયાનું સુખ કાચુ, પરણીને રંડાવું પાણું, તેને ઘેર શીદ જઈએ.
પરણું તો પ્રીતમ ખારો, અખંડસૌભાગ્ય મારો, રંડાવવાનો બે ટાળ્યો.
મીરાંબાઈ કહે બલીહારી, આશા એક મને તારી, હવે કુંતો ખડખડીરે.

શાલિવાહન. —રાગ ગઝલ—

સુખની ગણાય છાયા, કમનીય જેની કાયા;
આરામ ત્યાં છુપાયા, રમણી મહાન આયા.
મહામત્ત હસ્તીઓના, કુંભસ્થળો વિહારે;
કે લાખ-ખડ્ગથી જે રોકાય ના ભગારે,
તે રહેજમાજ સ્ત્રીના, કરપાસમાં કસાયા—રમણી-
અલકાવળીની લટમાં કે રક્ત અધર પટમાં,
દ્રગ પાણુની ઝપટમાં, કે ઉભય ઉરજ ઘટમાં;
લપટાય નહીં એવા, નર કોષ નથી સુખયા—રમણી-
એ સ્વર્ગ હોય શ્યામા સંસાર સ્વર્ગ સમજો;
જો નર્ક હોય નારી, તો જગત નર્ક સમજો,
પણ સર્વ જાંઘીનાં સુખ દુઃખ ત્યાં છુપાયાં—રમણી-

કંખીર ભજન. —રાગ. કીરતન—

સુખજા ક્યા દેખો દરપતમેં તેરે દયા ધરમ નહીં મનમેં—મુ-
જેથી ફલ રહી ફલવાડી, ખાસ રહિત નીજ ફલમેં,
એક દીન એસી હો જાયગી, ખાક હોગી તનમેં—મુ-
ચુવા-ચાંદન, અખીર અગરજ, શોભે ગારે તનમેં,
ધન-જોખન હો ધડીકા સાચી, છુટ જાવેગા કણમેં—મુ-
કોડી કોડી માયા જોડી, સુરત રહે નીજ ધનમેં,
દશ દરવાજા બંધ રહે તો, રહે ગણ સખહી મનમેં—મુ-
વાંસનડી એક નાવ જનાઈ, લે ચમેં જંગલમેં;
ધરમી ધરમી પાર કિતર ગયે, પાપી દુખે જલમેં;
ઘડત કંખીરા સુતો લાઇ સાધુ, એ ક્યા લગ રહી મનમેં—

રાજા ગોપીચંદ. —રાગ-ઝીઝાદી-કુમરી—

ભજનનરે ભજનરામ, દુ-પા ભુજાએ કે-ભજ.

જીવન થોડા રસ્તા ખીકરે, જપ હર પલ હર નામ—ભજ.

ભોગકો હોડકે ભોગકો, લેના, કંઠન કંઠનરે વહે કામ—ભજ.

શાલિવાહન.

—:≡:—

જગ્યું નસીય હવે જગ્યું, જહાં ખરાખર,

જાગ્યું દળકર દુઃખ જાગ્યું, જહાં ખરાખર.

સોનાનાં ધરખાર ચણાવું હીરા માણેક હપરે જાવું,

ચાંદીના ચોક હું પુરાવું, જહાં ખરાખર.

દશ હજાર હું દોતીયા રાખું ચોપડા પારાવાર.

પાને પાવું ફેરવી જીવે ઉધાર ના તલભાર.

.....નાથાવટી કહેવરાવું.....

આપણે તો અખેપાતરની શેઠ દીક્ષી કરથું સેવ,

મન ભાવવું મને આપો નવું નવું અન દેવ.

.....ખાવું અને ખવરાવું.....

ભોજન લગતનો ચાખખો. —:≡:—

ભરમાવી દુનીયા ભોળીરે, ખાવો ચાલ્યો બલૂતી ચોળી—૨૬.

દારી ધાગાને વળી ચીટ્ટી કરીને આપે ગુણકારી ગોળી.

જીવને હજીતાં દયા ન આણે જેમ લીલ કાફર કે કોળી.—મં.

નીત નીત દરશન નિગ ધરાવે, ઘેર આવે ત્રીયાની ટોળી,

માઘ માઘ કરીને ખાવો ભોલાવે, હૃદયે કામની હોળી.—મં.

સઘળા શીખ્યને ભેળા કરીને ખાય ખીર ખાંડને પોળી,

ભોજનલગત કહે ભવસાગરમાં ખાવે નાખ્યા ભોળીરે.—મં.

(૭૧)

મીરાંબાઈનું લજન. —રાગ-લજન.

તું તારા બીરદ સામું જોઈ લે કામળીયા. (૨)
ના જોઈશ કરશી હમારીરે...ઠાલા... (૨)...તું તારા- (૨)
જળને કારણ ઠાલા પેલ ધાયા (૨) દ્રૌપદીનાં ચીર-વધાર્યા રે-ઠાલા (૨)
દીરાડીનારે ઠાલા, બાળ લગાર્યા (૨) પાળને પત જગરાયારે ઠાલા (૨)
—ભાવણ—(જે જોવરધન ધરણ્યકી જે, વાહ, મીરાં વાહ, ભગત-મીરાં વાહ)

શ્રી સત્યનારાયણ. —:≡≡≡:—

કહું આપ વીતી કમ કથા દુઃખીઆરી, કાળજડું નાંખતી સંહારી-કહું.
આ નગર સાધુ શેઠની, બહુ લાડકી દીકરી હતી;
ખાતાં બગામું દાસીઓ કંઈ લાખ્ય છે હાજર થતી-કહું.
ગાતી હીરા પહેરી ચરણ, ધરણ્ય પરે ના રાખતી;
તે આજ ટુકડા કાજ તમ ધર, આવીને લીખ્ય માંગતી-કહું.
પતીને પીતાળ લેકને, ઠાણે વિદેશે સંચર્યા;
ચોરાઈ ગઈ લક્ષ્મી અને, આગે રખડતાં છે કર્યાં.-કહું.
ચઢતી અને પડતી પ્રભુ, ચીરકાળ કોની ન રાખજો;
બીખારી પળમાં ભૂપ થઈ, ભૂપ થઈ બીખ મામશે.-કહું.
શાલિવાહન. —રાગ, ગઝલ—

રસીલાં પ્રેમીનાં હૈડાં, પ્રીતમમાં રાત દિન રમતાં,
સલુણાં શ્યામનાં સ્વપના નજરથી ના ઘડી ખસતાં
પ્રીતમને હોય પાસે તો બધુંયે વિશ્વ પાસે છે,
વસે દુર જો નજરથી જો જગત આ શૂન્ય બાસે છે.
અધુરાં એ સવાલોના? જવાબો પ્રેમીઓ ખોળે,
અજબ ઉત્તર એ પ્રશ્નોના, એ પ્રશ્નોમાં લખાયાં છે:—

કુળીરકૃત.

—સજન-રાગ-પા—

રામ નામ તું ભજશે પ્યારે કાયકુ મગદ્ગ્રી કરતા હે,
કચ્છી મટીકા બંગલા તેરા, પાવ પલકમે ઢલતા હે.—રામ૦
આલિણુ હોકર પૂરાણ વાંચે રનાન તરપન કરતા હે,
સરવ કા સુચિત રહેતો, ઓ કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
જોગી હોકર જટા બઢાવે, હાલ મસ્તમે રહેતા હે,
ઉપર ધરેકર હાથ સુંકાવે, ચો કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
માન બાવ પડતે કાલે કપડે, દાઢી મુઝ મુઠાતા હે,
લહટી લકડી હાથ પકડકર, ઓ કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
મુદ્દલાં હોકર બાંગ પુકારે, ઓ કયા સાહેબ બહિરા હે,
મુગીક પાવમેં અવાજ બાજે, ઓખી અદલા સુનતા હે.—રામ૦
જગથ હોકર લીંગ બઢાવે, ધર ધર લેકર શીરતા હે,
શંખ બજાકર બીક્ષા માંગે, ઓ કયા સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
કહત કુળીરા સુતભાઈ સાધુ, મનકી માલા જપતા હે,
બાવ ભક્તિસે ધ્યાન ધરત હે, ઉતકુ સાહેબ મીલતા હે.—રામ૦
એક અબખા.

—:====:

સંસાર સુધરે કેમ કરી, નહી સમાન જ્યાં નરનારી—
જ્યાં જુગતી જોડી હોય તહી, ત્યાં ઉમય જીવન દુઃખકારી—
બાધ બન્યા બેરીસ્ટરને બાધ બારાખડી નવ અણે
બાધ જય ભાષણ દરવા તો-બાધ ઘોડીયાં તાણે
—કોણ સમજે જવાબદારી.

કોલેજ મહી જે શકુન્તલાની સ્વપન સૃષ્ટીઓ ધડશે—
કોઈ છાણા વિજુનારી એ રસીયાને પાલે પડશે—
લોગવશે જન્મ બીમારી.

મહુ બંસરી

—રાગ-ઉસ્તાદી—

મેરી બેયા ન મકરગીરધારી શ્યામ, મલી મરન નીર જમુનાકે ધામ.
તુમ તો જતે સોતન સંગ રહેને, અમ તો સદન પ્યારી શ્યામ... મેરી.

શાહ-કે-ચૌર

—રાગ-કંવાલી—

સંસાર આ છે ચિત્રમય બાજુગરી દેખાય છે.
અમૃત મરુઈ કે ઝેર એમાં તત્વ ના સમજાય છે.
કોઇ સ્થળે વિદ્વાન જનની વાત તો સમજાય છે.
કોઇ સ્થળે હાડ નિશામાં દાનવો દેખાય છે.
રમણી રમણના પ્રેમમાં રસરંગ જે રેલાય છે.
કોઇ સ્થળે નિજ વૃદ્ધ પતિની કથનીઓ કહેવાય છે.
સંગીતના સુરો કહી—તો રૂદન ક્યાં સમજાય છે.
આનંદ મરતી ક્યાં ઉડે તો શોક ક્યાં ઉભરાય છે.
સંસારની માયા મહી ખોટું ખરું બેળાય છે.
જે જ્ઞાનથી મુક્તિ મળે એ જ્ઞાન ના સમજાય છે.

નરસિંહ મહેતો, —:≡≡≡:—

બહાલા વેગે આવોરે દયા દીલે લાવોરે, બીડુ મારી ભાંગવા હોજ.
નહી આવો તો છાના ઉધાડું બધાં છીદ્ર.....વાલા.

આહેરડામાં ઉછર્યા ગાનાળીઆમાં વાસ,

કાંધે કાળી કામળી માગી પીતા છાસ.

માતા કેદે, મુક્યા પુરો મારી આશ, હું રાખુ તમથી દાવોરે... બીડું

એ માના એ બાપના નકટા નિર્દોષ બાળ,

મહી માખણના ચોરડા કંસ તણા હે કાળ.

સોડ તમેરાણી રાધાતણી, દુરિજન આપે આગ, ધીરા વેગે વાવોરે... બીડું.

શાલિવાહન.

—:—:—:—

મારી સામે ન જોશો જરાય—નજર મને લાગેરે
 —જોતાં નયને નયન ઢળી જાય નજર નહીં લાગેરે—
 બૂલી મને હું સૌને બૂલાવું:—
 —બૂલો નહીં એવા ભેદ શીખાવું.
 મીઠી મુઝવણી થાય—નજર મને લાગેરે—
 જાડુગરી તેં જાડુ ચલાવ્યાં.
 મોહન મંત્રથી જ્ઞાન બૂલાવ્યાં, કેને ખચર શું થાય,—

લજન—

—રાગ ગઝલ—

શ્રીરામ કહેનેકી મઝા, જીજ્ઞાસી જાણે આ ગયા;
 જીવન મુકત હો ગયા, ચારો પદારથ પા ગયા—ટેક.
 હુંડી મઝા પ્રહલાદને, ઉસ નામકે પ્રતાપસેં
 નરસીંગ હો દર્શન દીયા, ત્રીલોકમેં જજી છા ગયા—શ્રીરામ,
 એસા બીજન—સીવરી, કીમ પ્રેમસેં સુમરન કીયા;
 પરમત્મા ધર આંધકે, ઉસ હાથશે ફેલ ખાલીયા—શ્રીરામ.
 વાદમીક જડા જીધમ, ઉસ નામકા સુમરન કીયા;
 સત ટોટી રામાયન કરકે પ્રભુ પદારથ પા ગયા—શ્રીરામ,
 સત ટોટી કી તકસીરમેં, જજી શંભુને પાયા ઉસે;
 જપે કૃપા ઇનકી બધ, સદગુરમે દર્શન દીયા—શ્રીરામ.
 સજસેં બડી દાગ્ગ કીયા, મકતોડા ઇસ ઠલી કાલમેં;
 નરસીંહકી હુંડી દારીકામેં, શામરા શિકરા દીયા—શ્રીરામ.
 છા રહી કીરત ખીમલ, રતુરાજસી સંસારમેં;
 અપ્પ કે માનીદ તુલસી, પ્રેમ રસજસા દીયા—શ્રીરામ.

શ્રી બ્રહ્માનંદ ભજન.—રાગ. ગઝલ—

કુખ્યુ ધર નંદકે આયે સિતારા હોતો એસા હો.
કરે સખ પ્રેમસે દર્શનુલારા હોતો એસા હો.
બુકાસુરકો મક્કલ ડારા, પુતના જનસે મારી.
કંશકો કેશસે ખેંચા બિહારા હો તો એસા હો.
કુદ પાનીકે અંદરશે, નાગકો નાથ કર લાયે,
ચરણ દુષ્ટ પેધરકરકે, નચારા હો તો એસા હો.
તીર જમુનાકે જ કરકે બળપ બંસરી મોહન.
ચલી ધર હોઃ બ્રજનારી પિયારા હો તો એસા હો.
રચાપ રાશ કુંજનમેં; મનોહર રૂપ જન કરકે

દેવ દર્શનકો ચલ આયે; દીજારા હો તો એસા હો.
મયે જળ છોડ ગોકુળકો નહિ શીર સોટકર આયે,
સખિ રાતિ રહી જનમેં કીનારા હો તો એસા હો.
પૂરી દ્વારાવતિ જકર. મહલ સોનેકે જનવાયે,
હજારો રાનિયાં વાંહી, ફેસારા હો તો એસા હો.
કુરે-પાંડવ લડે રનમેં, જીત અર્જુનકી કરવાઈ,
બચાઈ લાજ દ્રૌપદીકી સહારા હો તો એસા હો.
ઉતારા માર ભૂમીકા, સિધારા ધામ અપનેકા,
વેા બ્રહ્માનંદ દુનિયાસે, નીચારા હો તો એસા હો.

સુદા પ્રતાપ.

—રાગ-પ્રભાત—

અગી જીવ જો જરી જીવન તારં દરી—રાત્રી અંધારી વહી વાયુ વહાણું,
અન્ય સૌ પરહરી સમરને શ્રી હરી, ફરી ફરી નહીં મળે આવું ટાણું.
અધિક ગોવિંદથી પથ ગુરને ગણી, ગુર પદે પરમ આનંદ માણો,
સાર હીન સકલ સંસારમાં, સારનો સાર શ્રીહરિ તથું નામ જણો.

(૭૧)

શ્રીગદ્દાનંદ ભજનભાષા-ભજન, રાગ, જંગલા. તાલ ૩
 આજ ખેલન મત જ મેરી સજતી, રામ સુંદર પર આવત હેરી-ટેક.
 મોરમુગટ સિર ઉપર રાજે, ગમે બન માલ સુઢાવત હેરી-આજ.
 બંશી અંધર લગાય બજવે, મધુર મધુર ધુન ગાવત હેરી-આજ.
 પીતલસન-મકરા કૃતિકુંડલ, પગ નપૂરે ઝલકાવત હેરી-આજ.
 ગદ્દાનંદ પ્રેમવશ મોહન, સખિયન દરશન દિખાવન હેરી-આજ.
 નરસિંહ મહેતા કૃત ભજન-રાગ-પદ-

સંતો અમે વેહવારીયા, શ્રીરામ નામ- વેહવારી આવેરે બધા ગામગામના.
 અમારે વસાણુ સાધુ સઠકાને લાવે અઢારે વરણુ જેને હોરવાને આવે.
 અમારે વસાણુ કાળ-દુકાળે ન ખુટે, ચોર ન હુટે જેને રાગ ન દોડે-સંતો.
 રામનામ ધન્ય મારે, વાળે તે ગાળે, છપ્પન ઉપર મેળ ભુંગળો વાગે-સંતો.
 જાપ તથા તો લેખાં નહીને પાર વિનાની છે પુણ્ય,
 હોરવું હોય તો હોરી લેજે કરતુરી છે સુધી-સંતો.
 આવરેને ખાતાવડમાં લક્ષ્મીવરતું નામ,
 ચીઠીમાં ચતુરશુભ લખીયા નરસંયાનું નામ-સંતો.

સોનેરી જાળ -રાગ-ભજન-

(તાર)-નાવલડું હંકાર સાજન ધીરે ધીરે,
 ભવસિંધુ આ બચકાર, સાજન ધીરે ધીરે...તાર.
 મદીરા પી મન માકડું કુંદે, નાવડું ચુરા થાય,...સાજન.
 અહંભાવના વાદળ છાયાં, હૃદયાકાશની માંય.
 મદમત્સરનો મેહુલો વરસે, ડુબતી હોડી જાય;
 દિશા દુર્ગમ લીધી દુર્ગુણની, સીધી બૂલ્યો વાટ,
 સત્ય ધ્રુવનો તારલો ચુક્યો, કેમ મળે મુકિત વાટ...સાજન.

લેડી લાજવન્તી.

—રાગ-લજન—

જાયે મહેલ અટારી બાધે તુ જાને નહી મરના,
 શાશ્વત તો વિશ્વાસ નહી ઝોર, અમર બરોસા કરના.
 તુ જાને ધરતી મેરી, ધરતી કહે તું મેરા.
 રજની પૃથ્વી ધેરી કહાં તક, અંત તો દુવા સવેશ.
 કાષ્ઠ કંચનકી લાંકા છુટાયે ગએ, કાષ્ઠ કૌરવકા ગૌરવ મીટાયે ગએ;
 કંઠ લાખો સીકંદર બનાએ ગએ, જીતકે ઝંડે વિજયકે ધુમાએ ગએ,
 બડે જીતપત્તી જો કહાએ ગયે, ખાતી હથેા જગતમે સખ આએ ગએ.

વિજાવેલી.

—:====:—

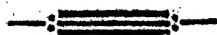
સુંદર શામળીયા, નામ જપીશ નિત્ય તારું—સું
 મનહરના મળીયા, કાશી કરવત ધારું—સું
 શામળી શશ્વતાર હમારા, કાળજી હરું કામજીગારા,
 વીનવે કરગરી દીન દારા, દર્શન દો દીક્ષાર તમારા;
 ક્યાં હું, રહું હું ખાઈ.—સુંદર શામળીયા.
 આસપાસ નહીં વાસ નિહાળું, આહાહા, ત્રિભુવન ભાસતું કાળું,
 નિરખું નહીં મુખડું તારું જમ હીમાલય ગાત્ર હું ગાળું.

કળીર લજન.

—રાગ લજન પદ—

દયા-ધરમ નહીં મનમે, મુખમાં કયા-દેખો દરપનમે,
 કાગળા એક નાવ બનાયા, હોડા સમંદર જલમે,
 નુગરા ખેઠન વાલા હુમે, સુગરા તરંગય ઉતમે,—મુ.
 મુઝ સમારી પાછડી બાંધી, તેજ લગાવત તનમે,
 ડુંગરકા પાની જોખનકા લટકા, કલજવેગા છીનમે—મુ,
 ઝોર કાયામાં ધાસ ઉગત હયે, ગોઆ ચરત હયે બનમે,
 કહત કળીરા સુનોલાઇ સાધુ, રહ ગઈ મનકી મનમે—મુ.

શુદ્ધવલ.

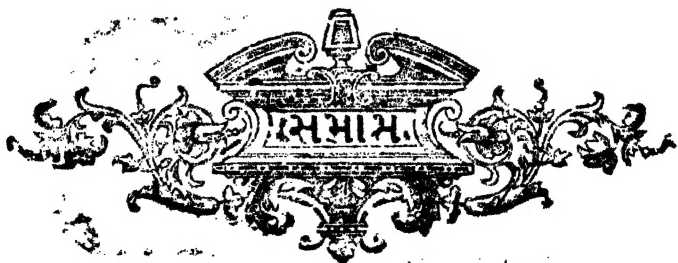

સુખ દુઃખ મનનાં કારણ સજની, મન પર સૌ આધાર;
 જેનું મન જેથી માન્યું તેમાં—સુખ તેને સાર...સુખ.
 યોગી છે યોગે રાજ, (૨) ભોગી ઉપભોગે રાજ (૨)
 રાજ વનવાસી વન મોઝાર
 સજની રાજ વનવાસી વન મોઝાર..... સજની.
 ડહેલે ધર્યારી રાજ, મહેલે ધર્યારી રાજ, (૨)
 રાજ જેનો જેવો અધીકાર;
 સજની રાજ જેનો જેવો અધિકાર.....સજની.

અખજેનાં અંધન.

રાગ—“સજન”

જાન હે જાના, સખકો હે જાના,
 સોહન જીસમે પહોચાના, ફિર તહિ આના જાના—ટેક
 કાયા ધડ કમ્યા જાઇ, માયા જાદસકી જાઇ,
 લડકા લડકી લુગાઈ, સ્વારથકી હે સગાઇ, મત હોના દિલગીર—
 માલ ખજાના મયના હુશી, ઘોડા ઝોર સમયાના,
 સપકો છોડ અકેલાહી જાના, આવે પરવાના;
 જમ એકકુ ન ચમે પ્હાના, ચમતી નહીં તદખીર.—ટેક.

વાંચવા અને સંવરવાલાયક પુસ્તકો.

ભીરભલ અને બાદશાહની વાતો મોટી બુક હાજર જવાબી અને બુદ્ધી વર્ધક વાતોથી ભરપૂર. કી. ૦-૧૨-૦.

સ્રી ચરિત્રની વાર્તા-શ્રીઓની કપટ લીલા વાંચી કેટલા હોશીયાર રહેવાની જરૂર છે તે શીખો. કી. ૦-૮-૦.

જાદુઈ માહલી અને પત્થરનો પાદશાહ, ભાગ ૧-૨ સાથે ચમત્કારી બનાવોથી ભરપૂર વાર્તા કી. ૦-૧૨-૦.

મતુર સુંદર ગરબાવળી. મોટી-શહેરમાં અને ગામડે ગામડે પ્રખ્યાત થયેલાં ગીત ગરબાનો મોટો સંગ્રહ કી. ૦-૧૨-૦.

સંતસમાજ ભજનાવળી-ભક્તી જ્ઞાનથી ભરપૂર. સાધુજનોનાં પ્રસાદી કાવ્યોની મોટી બુક કી. ૦-૧૨-૦.

કોકશાસ્ત્ર-સંસારની ગુપ્ત વાતો સ્ત્રીપુરુષનો બેદ વીગેરે અસંખ્ય લાજવા જેવી દુર્લભ વાતો કી. ૧-૪-૦.

જાદુકળા-મંત્ર, તંત્ર અને હાથ ચાલાકીના ખેત્રો, નારણ મારણ વશીકરણ વીગેરે અને બામતો. કી. ૧-૦-૦.

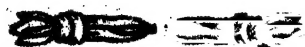
જંગલની જડીબુટ્ટો-ચમત્કારી દવાથી ભરપૂર. કી. ૦-૮-૦.

હુન્નર શિક્ષક-વગર મુડીએ ધંધો કરી. પૈશા પેદા કરવાનું સાધન. એકવાર જરૂર વાંચો-શીખો-અને કમાઓ, કી. ૧-૪-૦.

ગાઇડ ટુ ઇંગ્લીશ ટીચર, વગર માસ્તરે ઘેર બેઠાં અંગ્રેજી ભખતાં વાંચતા અને વાત કરતાં શીખનાર પુસ્તક. કી. ૧-૪-૦
હરેકની કીમત ઉપરાંત પોષ્ટ ખર્ચ વધુ-મળવાનું ઠેકાણું:—

શા. ચુનીલાલ મગનલાલ બુકશેલર.
રાણીતલાવ-મુરત.

વેપારી આવમને વધામણી.

જુના અને જાણીતા કાગળી

મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈની દુકાન સુરત અને

—: સુરત શુલ્કામાં વર્ષોથી જાણીતી છે. :—

આ દુકાને દરેક જાતની સ્ટેશનરી દરેક જાતનાં કાગળો, એકસરસાઈઝ બુકો દરેક જાતની નોટ બુકો, નાની મોટી સાઈઝની હાથરી બુકો, રોજમેળ, નામાનાં ચોપડાઓ (સુરતના ચોપડાઓ) દરેક સાઈઝના-સ્કુલોને લગતી તમામ ચોપડીઓ, ડ્રોઇંગનો સામાન, વાતી, નોવેલો, ગાયન, ગઝલ-વીગેરેની બુકો, દરેક જાતનાં પંચાંગો, કેલેન્ડરો વીગેરે વીગેરે છુટક તથા જથ્થાબંધ હમેશાં તૈયાર મળશે. એ ઉપરાંત

પતંગ, (કનકવા) દોરી, માંજો, પણ હમારે ત્યાં જથ્થાબંધ તેમજ છુટક મળશે. વેપારીઓ એ એક વાર જરૂર હમારી દુકાનની મુલાકાત લેવી છુટક તથા જથ્થાબંધ માલ મળવવાનું ઠેકાણું.

મોટી ઘડીયાળ આગળ અલાયાની વાડી સામે દુકાન

કાગળી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈને

મળો અથવા લખો.

